

Gminny program opieki nad zabytkami w GMINIE WŁADYSŁAWOWO na lata 2018-2021

Celem strategicznym dla Gminy Władysławowo jest zachowanie dziedzictwa kulturowego służące rozwojowi społeczno-gospodarczemu i pogłębianiu tożsamości jej mieszkańców

Na zlecenie Burmistrza Gminy Władysławowo opracowała dr Danuta Dettlaff
tel. 506 083 522
e-mail: dj.dettlaff@onet.eu
styczeń-marzec 2018

Spis zawartości opracowania:

1.	Wstęp	4
2.	Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	5
3.	Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	5
4.	Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	6
4.1.	Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	6
4.1.1.	Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 z uzupełnieniem na lata 2004-2020	7
4.1.2.	Strategia Rozwoju Kraju 2020	7
4.1.3.	Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030	8
4.1.4.	Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami	9
4.1.5.	Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Dziedzictwo Kulturowe”	10
4.2.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	11
4.2.1.	Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020	11
4.2.2.	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020	12
4.2.3.	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego	13
4.2.4.	Program opieki nad zabytkami województwa pomorskiego	15
4.2.5.	Program opieki nad zabytkami powiatu puckiego	17
5.	Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	19
5.1.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami programowymi gminy	19
5.1.1.	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego ..	19
5.1.2.	Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego	20
5.2.	Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa kulturowego gminy	23
5.2.1.	Charakterystyka Gminy Władysławowo	24
5.2.2.	Zarys historii Gminy Władysławowo	25
5.2.3.	Krajobraz kulturowy	30
5.2.4.	Zabytki archeologiczne	30
5.2.5.	Zabytki nieruchome	36
5.2.6.	Zabytki ruchome	40
5.2.7.	Zabytki w zbiorach muzealnych i innych	40
5.2.8.	Dziedzictwo niematerialne	42
5.3.	Zabytki o najwyższym znaczeniu dla Gminy Władysławowo	43
5.4.	Stan zachowania i zagrożenia dla zabytków w Gminie Władysławowo	44
6.	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego. Analiza szans i zagrożeń	48
7.	Założenia programowe Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	51
7.1.	Priorytety Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	52
7.2.	Kierunki działań oraz zadania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	52
8.	Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami	55
8.1.	Instrumenty prawne	55

8.2.	Instrumenty koordynacji	55
8.3.	Instrumenty finansowe	56
8.4.	Instrumenty społeczne	56
8.5.	Instrumenty kontrolne	56
9.	Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami	57
10.	Finansowanie ochrony, opieki i promocji dziedzictwa kulturowego	57
10.1.	Publiczne źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	58
10.2.	Pomocowe źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	59
10.3.	Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków	59
Załącznik nr 1 : FORMULARZ OCENY REALIZACJI PRIORYTETÓW		60
CZĘŚĆ GRAFICZNA PROGRAMU		
	Gmina Władysławowo	62
	Dokumentacja fotograficzna zabytków w Gminie Władysławowo	63-79

1. Wstęp

Przedmiotem **Gminnego programu opieki nad zabytkami w Gminie Władysławowo na lata 2018-2021** jest problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Władysławowo. Program ma na celu określenie priorytetów, zadań i kierunków działań na rzecz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Sporządzony został na podstawie art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2017 poz. 2187, z 2018 r. poz. 10), zgodnie z wytycznymi opracowanymi przez Narodowy Instytut Dziedzictwa (*Gminny program opieki nad zabytkami. Poradnik metodyczny*, w: *Poradnik prawny konserwatora zabytków, „Kurier konserwatorski” 2009*).

Gminny program opieki nad zabytkami został sporządzony przez Burmistrza Gminy Władysławowo, a po uzyskaniu opinii Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, przyjęty przez Radę Gminy Władysławowo (publikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego). Sporządzony na okres 4 lat, a co 2 lata Burmistrz przedstawia Radzie Gminy sprawozdanie z wykonania programu.

Gminny program opieki nad zabytkami nie jest aktem prawa miejscowego, ale stanowi dokument uzupełniający dotychczas przyjęte akty prawa miejscowego, uwzględniając zadania z zakresu opieki nad zabytkami. Określa sposób ich realizacji, poprzez stosowne działania organizacyjne i finansowe oraz upowszechniające wiedzę o zabytkach Gminny program opieki nad zabytkami - poprzez określenie zasad współpracy właścicieli zabytków z administracją samorządową - ma również pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe Gminy Władysławowo.

Wskazane w programie działania ukierunkowane są na poprawę stanu zabytków poprzez ich rewaloryzację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Gminny program opieki nad zabytkami poprzez działania edukacyjne i promocyjne ma kształtować w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości i wspólnych korzeni. Troska o zachowanie szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego wzmacnia poczucie tożsamości, wspiera identyfikację tzw. Małej Ojczyzny, rozwija i umacnia postawy prospołeczne.

Gminny program opieki nad zabytkami w Gminie Władysławowo na lata 2018-2021 jest kompleksowym programem z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Władysławowo, zakłada partnerstwo publiczno-prywatne w realizacji celów oraz współdziałanie wszystkich instytucji samorządowych i agend Gminy Władysławowo; może być aktualizowany na podstawie wniosków z ewaluacji wewnętrznej.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawę prawną dla opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami stanowi ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j.: Dz. U. z 2017 r. poz. 2187, z 2018 r. poz. 10), która zobowiązuje samorządy wojewódzkie, powiatowe oraz gminne do sporządzania na okres czterech lat programu opieki nad zabytkami.

W art. 87 ust. 2 ustawy określone zostały cele programu opieki nad zabytkami, w szczególności:

1. włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania gminy;
2. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
5. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
6. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
7. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Zabytki znajdujące się na terenie państwa polskiego zostały objęte ochroną, jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. W Rozdziale II WOLNOŚCI, PRAWA I OBOWIĄZKI CZŁOWIEKA I OBYWATELA **art. 86 ustawy zasadniczej Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.** (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z 2001 r. Nr 28, poz. 319, z 2006 r. Nr 200, poz. 1471, z 2009 r., Nr 114, poz. 946) stanowi: „Každy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa.”

Obowiązek opieki nad zabytkami został włączony do szerokiego spektrum pojęcia środowiska, a szczegółowe regulacje ustawowe określają zarówno zakres obowiązku dbałości, jak i zasady odpowiedzialności za zaniedbanie tego obowiązku.

Podstawowym aktem prawnym realizującym delegację konstytucyjną w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jest **ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 2187, z 2018 r. poz. 10). Ustawa określa materię

merytoryczną środowiska w zakresie pojęcia zabytku, reguluje zakres obowiązków państwa, samorządów terytorialnych, właścicieli oraz reguluje zasady postępowania z zabytkami.

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami zostały ustawowo włączone do katalogu zadań samorządów terytorialnych. **Art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1875, 2232) stanowi, że zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne gminy obejmują sprawy ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Szczegółowe uregulowania prawne dotyczące opieki nad zabytkami zawarte zostały także w obowiązujących ustawach:

- **ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1073, 1566);
- **ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. –Prawo budowlane** (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1332, 1529, z 2018r. poz. 12);
- **ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. -Prawo Ochrony Środowiska** (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 519, 785, 898, 1089, 1529, 1566, 1888, 1999, 2056, 2180, 2290, z 2018 r. poz. 9, 88);
- **ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody** (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 142, 10);
- **ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami** (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 121, 50);
- **ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 862, z 2018 r. poz. 152);
- **ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie**(t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1817, 1948, z 2017 r. poz. 60, 573, 1909);
- **ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach** (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 972, 1086);
- **ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach** (t.j. Dz. U. z 2012 r. poz. 642, poz. 908, z 2013 r. poz. 829, z 2017 r. poz. 60, 1086);
- **ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach** (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 217, 357).

Uwarunkowania prawne w zakresie systemu ochrony zabytków archeologicznych konstytuują fundamentalne zapisy art. 4 pkt. 1 **ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 2187, z 2018 r. poz. 10) oraz art. 101 pkt. 2 lit. f **ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo Ochrony Środowiska** (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 519, 785, 898, 1089, 1529, 1566, 1888, 1999, 2056, 2180, 2290, z 2018 r. poz. 9, 88), które realizują zapisy prawa międzynarodowego wiążącego Polskę, w szczególności art. 4 pkt. i, ii oraz art. 5 pkt. i lit. a. **Europejskiej Konwencji o Ochronie Dziedzictwa Archeologicznego** (Dz. U. z 1996 r. nr 120, poz. 564).

4.Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Gminny program opieki nad zabytkami w Gminie Władysławowo na lata 2018-2021 jest zgodny z celami, priorytetami i działaniami na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego przyjętymi w państwowych dokumentach strategicznych.

4.1.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 z uzupełnieniem na lata 2004-2020

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013, przyjęta przez Radę Ministrów 21 września 2004 r., rozwinięta w 2005 r. przez Ministerstwo Kultury dokumentem Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, jest podstawowym aktem rządowym, w którym sformułowano zasady polityki kulturalnej państwa w aktualnych warunkach społeczno-gospodarczych.

W Narodowej Strategii Rozwoju Kultury (NSRK) określono misję państwa: „**zrównoważony rozwój kultury, jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całość historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji rozwój regionów**”. Oceniając kulturę, jako ważny czynnik rozwoju regionów, wyznaczono następujące priorytety:

1. wzrost efektywności zarządzania kulturą;
2. wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury;
3. wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury;
4. poprawa warunków działalności artystycznej;
5. efektywna promocja twórczości;
6. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków;
7. zmniejszenie luki cywilizacyjnej przez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 wprowadza programy operacyjne służące realizacji strategii. Jednym z nich jest **Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”**. Podstawowym celem tego programu jest poprawa stanu zachowania zabytków i ich kompleksowa rewaloryzacja, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz zadania związane z zakupami dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, zakupami starodruków i archiwaliów, konserwacji i digitalizacji muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieranie rozwoju muzealnych pracowni konserwatorskich i nowych technik konserwacji zabytków ruchomych. W programie określone zostały dwa komplementarne priorytety:

1. rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych;
2. rozwój kolekcji muzealnych.

4.1.2. Strategia Rozwoju Kraju 2020

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju: Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK) jest dokumentem strategicznym określającym wizję i kierunki rozwoju kraju w perspektywie długookresowej do 2030 roku. Wraz z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, stanowi ramę nowego porządku strategicznego w perspektywie czasowej do 2030 r., którego celem jest poprawa jakości życia Polaków. Trzecia fala nowoczesności oznacza umiejętność łączenia modernizacji, innowacji, impetu cyfrowego z poprawą jakości życia i skokiem cywilizacyjnym. DSRK określa najważniejsze wyzwania związane z polityką makroekonomiczną, w tym konieczność dokonania realokacji wydatków publicznych na rzecz wydatków rozwojowych. Osiągnięcie strategicznego celu kluczowego nastąpi dzięki filarom zadaniowym: innowacyjności (modernizacji),

terytorialnie zrównoważonego rozwoju (dyfuzji), efektywności. Uzupełnieniem jest Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2020.

Strategia Rozwoju Kraju 2020. *Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo*, została uchwalona przez Radę Ministrów dnia 25 września 2012 r. (M.P. 2012 poz.882), jako podstawowy dokument strategii rozwojowej w średnim horyzoncie czasowym. Dokument opisuje zadania państwa, których realizacja jest niezbędna, by wzmocnić procesy rozwojowe i wyznacza trzy obszary strategiczne, na których koncentrować się będzie realizacja polityki państwowej:

1. Sprawne i efektywne państwo;
2. Konkurencyjna gospodarka;
3. Spójność społeczna i terytorialna.

W Strategii Rozwoju Kraju 2020 uwzględniono zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego, nakładające obowiązek sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów funkcjonalnych obejmujących obszary miejskie, a w szczególności metropolitalne, tereny wrażliwe rozwojowo (Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem, Priorytet I.1.5. Zapewnienie ładu przestrzennego).

Ważnym zagadnieniem uwzględnionym w Strategii jest digitalizacja zasobów dziedzictwa narodowego oraz zapewnienie ich właściwego przechowywania (Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych, Priorytet II.5.3. Zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych; Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, Priorytet III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych).

Działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego zostały wpisane w obszar wspierania rozwoju infrastruktury społecznej, w tym infrastruktury kulturalnej, jako ważny czynnik rozwoju i podnoszenia atrakcyjności gminy (Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, Priorytet III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich).

4.1.3. Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030

Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030 (KZPK 2030) przyjęta przez Radę Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. (M.P. z 2012 r. poz. 252) jest podstawowym dokumentem dotyczącym ładu przestrzennego Polski w średnioterminowym horyzoncie czasowym. Wizja zapisana w dokumencie określa, że: „Cechą Polski w 2030 roku jest spójność społeczno-gospodarcza i terytorialna. Silne regiony, których rozwój oparty jest na endogenicznym potencjale i przewagach konkurencyjnych, kreują ogólnokrajowe impulsy rozwojowe, przyczyniając się do osiągnięcia celów ogólnych polityki regionalnej i przestrzennej.” Celem strategicznym polityki państwowej jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Koncepcja (KZPK 2030) kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, ponieważ to ład przestrzenny w znaczącym stopniu decyduje o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. Dokument formułuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa. W znacznie większym stopniu niż dotychczas uwzględnia

problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej.

W zakresie ochrony zabytków, jako cele polityki przestrzennej wskazano:

1. ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu;
2. wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na obszarach o niższym reżimie ochronnym;
3. wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich;
4. wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni: starych dzielnic mieszkaniowych, obiektów poprzemysłowych i pokolejowych, opuszczonych wsi itp. poprzez przyjęcie regulacji z zakresu rewitalizacji obszarów miejskich i starych zasobów mieszkaniowych.

4.1.4. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014 - 2017 przyjęty w dniu 24 czerwca 2014 r. przez Radę Ministrów (M.P. z 2014 r. poz. 733) jest aktualnym narzędziem realizacji polityki konserwatorskiej w wymiarze ogólnokrajowym, umożliwia koordynowanie działań wielu podmiotów skoncentrowanych na ochronie zabytków, tj.: organów konserwatorskich, instytucji kultury i osób prywatnych zaangażowanych w społeczną opiekę nad zabytkami. **Celem programu jest wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków oraz poprawa stanu zabytków w Polsce.**

Za istotne, uznano przypomnienie podstawowych zasad konserwatorskich (dotyczących konserwatorów, pracowników urzędów, restauratorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów, badaczy, właścicieli i użytkowników):

1. *primum non nocere* (z łac.- po pierwsze nie szkodzić);
2. maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych);
3. minimalnej niezbędnej ingerencji, usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco;
4. czytelności i odróżnialności ingerencji;
5. odwracalności metod i materiałów;
6. wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

W dokumencie zapisano: „Ochrona i konserwacja zabytków jest istotnym elementem polityki kulturalnej Państwa, są one bowiem, nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury współczesnej, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego człowiekowi środowiska jego życia. [...] Ich zachowanie, ochrona i konserwacja jest działaniem ważnym w interesie publicznym ze względu na znaczenie zabytków w procesie edukacji, humanizacji społeczeństwa, jego kulturowej identyfikacji, wreszcie także znaczenie dla sfery ekonomii i gospodarki”.

W zakresie działań operacyjnych program umożliwia:

- 1) wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce:
  - porządkowanie rejestru zabytków nieruchomości;
  - przygotowanie ratyfikacji „Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego”;
  - wypracowanie jednolitych standardów działań konserwatorskich w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomości;
  - wzmocnienie ochrony krajobrazu kulturowego;

- opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych;
- przygotowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków;
- realizacja badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP) na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

2) Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków (chodzi o osiągnięcie większego efektu niż wynika to z sumy podjętych działań):

- zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków przez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach;
- wypracowanie standardów pozwalających na lepszy przepływ informacji między organami ochrony zabytków, a społecznościami żyjącymi w ich sąsiedztwie;
- podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków;
- merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

3) Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze i edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji:

- przygotowanie ratyfikacji „Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa”, Faro 2005;
- budowanie świadomości społecznej dotyczącej funkcji dziedzictwa kulturowego, jako podstawy kształtowania tożsamości narodowej i społeczności lokalnych;
- promocja dziedzictwa za pośrednictwem Internetu;
- zwiększenie i ułatwienie dostępu do zasobu dziedzictwa.

Wdrażanie programu zakłada ścisłą współpracę Generalnego Konserwatora Zabytków (działającego w imieniu ministra kultury i dziedzictwa narodowego), wojewódzkich konserwatorów zabytków, urzędu obsługującego ministra kultury i dziedzictwa narodowego, urzędów wojewódzkich oraz Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, Narodowego Muzeum Morskiego – instytucji wdrażających program.

W ciągu czterech lat (2014-2017) na realizację programu zaplanowano 26 668 205 zł, w tym 26 037 205 zł z budżetu państwa, 6000 zł z budżetu samorządu terytorialnego i 625000 zł z innych źródeł.

4.1.5. Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Dziedzictwo Kulturowe”

Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego to coroczny mechanizm będący finansowym narzędziem realizacji strategii państwowej, dzięki któremu udzielane są dotacje ze środków w dyspozycji resortu kultury. Celem Programu „Dziedzictwo kulturowe” jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej w zakresie wybranych priorytetów. Priorytet finansowany jest ze środków przyznawanych na podstawie rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 399).

Program „Dziedzictwo kulturowe” realizuje następujące priorytety:

1. **OCHRONA ZABYTKÓW.** Celem priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

2. **WSPIERANIE DZIAŁAŃ MUZEALNYCH.** Celem priorytetu jest wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych.

3. **KULTURA LUDOWA I TRADYCYJNA.** Celem priorytetu jest wspieranie najwartościowszych zjawisk z zakresu szeroko pojętej kultury ludowej.

4. **OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ZA GRANICĄ.** Celem priorytetu jest poprawa stanu zachowania i wzmocnienie ochrony dziedzictwa kulturowego znajdującego się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej oraz upowszechnianie wiedzy na jego temat.

5. **OCHRONA ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH.** Celem priorytetu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących nieinwazyjne badania archeologiczne, ewidencję i inwentaryzację zabytków archeologicznych oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.

6. **OCHRONA I CYFRYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.** Celem priorytetu jest zainicjowanie kompleksowego procesu cyfryzacji materialnych zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym zabytków, obiektów muzealnych, archiwalnych, bibliotecznych i audiowizualnych, znajdujących się pod opieką podmiotów spoza sfery finansów publicznych, których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku, lub uczelni publicznych.

7. **MIEJSCA PAMIĘCI NARODOWEJ.** Celem priorytetu jest wspieranie samorządów w zapewnianiu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń kluczowych dla narodowej tożsamości.

Obowiązujące w Programie „Dziedzictwo kulturowe” regulaminy i formularze w kolejnych perspektywach czasowych określa minister resortu kultury. Aktualne dokumenty zostały ustalone rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 27 września 2017 r. w sprawie szczegółowych warunków uzyskiwania dofinansowania realizacji zadań z zakresu kultury, trybu składania wniosków oraz przekazywania środków z Funduszu Promocji Kultury (Dz. U. poz. 1808).

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Gminny program opieki nad zabytkami w Gminie Władysławowo na lata 2018-21 jest zgodny z celami, priorytetami i działaniami przyjętymi w dokumentach strategicznych województwa pomorskiego, Programem opieki nad zabytkami województwa pomorskiego na lata 2016-2019 oraz jest zgodny z celami, priorytetami i działaniami przyjętymi w Programie opieki nad zabytkami dla powiatu puckiego na lata 2016-2019.

4.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 przyjęta uchwałą nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 jest dokumentem określającym cele rozwojowe województwa w perspektywie czasowej roku 2020 zdefiniowane na bazie Podsumowania z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego za lata 2005-2010 (Uchwała nr 294/31/2011 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 22 marca 2011 r.) oraz Raportu o przedsięwzięciach rozwojowych w województwie pomorskim w latach 2005-2010.

Celna diagnoza stanu sformułowana w strategii w zakresie opieki nad zabytkami wskazuje na dziedzictwo kulturowe województwa, które stanowi duży i nie do końca wykorzystany potencjał regionu. Pomorskie wyróżnia oryginalna wielokulturowość, stanowiąca mieszanekę dziedzictwa

polskiego, w tym kaszubskiego, hanzeatyckiego i innych. Jej materialnym odzwierciedleniem są liczne zabytki. Brakuje jednak spójnej i konsekwentnie realizowanej promocji wykorzystania dziedzictwa kulturowego. Trwałe miejsce w wartościach kulturowych regionu zajmuje kaszubska tradycja, intensywnie rozpowszechniane są kaszubskie wartości etniczne poprzez edukację regionalną oraz naukę języka kaszubskiego.

Wizja regionu określona została w dokumentach strategicznych następująco: **województwo pomorskie 2020 roku to znaczący partner w regionie Morza Bałtyckiego**. Województwo pomorskie to:

- **region czystego środowiska**; wysokiej jakości życia; rozwoju opartego na wiedzy, umiejętnościach, aktywności i otwartości mieszkańców; silniej i zróżnicowanej gospodarki; partnerskiej współpracy; atrakcyjnej i spójnej przestrzeni, a także kultywowania wielokulturowego dziedzictwa oraz tradycji morskich i solidarnościowych;
- **region konkurencyjny**: dysponujący dobrze zorganizowaną, efektywną i działającą w sposób przejrzysty administracją publiczną, ukierunkowaną na trwały rozwój społeczno-gospodarczy, z wykorzystaniem m.in. partnerstwa publiczno-prywatnego i publiczno-społecznego, włączony do międzynarodowej sieci przepływu informacji, wiedzy i kooperacji naukowej, gospodarczej i kulturalnej; stanowiący atrakcyjne miejsce dla inwestorów, turystów, studentów, naukowców, a także obecnych i potencjalnych mieszkańców;
- **region spójny**: umacniający – zgodnie z zasadą „jedność w różnorodności” – tożsamość budowaną na fundamencie poszanowania bogatej spuścizny historycznej oraz tradycji, dorobku i dziedzictwa Kaszub, Kociewia, Powiśla i Żuław oraz innych części regionu, a także tradycji morskiej i solidarnościowej;
- **region dostępny**: dobrze powiązany z otoczeniem zewnętrznym poprzez zintegrowany i bezpieczny regionalny system transportowy wspierający mobilność ludzi, a także poprzez wydajny regionalny system teleinformatyczny zapewniający sprawny przepływ informacji i wiedzy; zapewniający wysoki standard życia, dobrą jakość środowiska przyrodniczego i kulturowego, a także bezpieczeństwo powodziowe i energetyczne; oferujący wyrównany dostęp do wysokiego poziomu świadczeń i usług w sferach: edukacji, ochrony zdrowia, bezpieczeństwa publicznego, pomocy społecznej, kultury, sportu i rekreacji.

Problematyka dziedzictwa kulturowego została uwzględniona w celu operacyjnym 1.3. Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna, realizowanym przez wybór strategiczny tj. tworzenie produktów i pakietów turystycznych opartych o walory naturalne oraz zasoby dziedzictwa kulturowego. Samorząd województwa pomorskiego podjął zobowiązanie rozwoju regionalnych sieciowych produktów turystycznych obejmujących m.in. mariny, szlaki rowerowe i kajakowe, a także unikatowe dziedzictwo regionalne i ofertę kulturalną.

W celu operacyjnym 2.2. Wysoki poziom kapitału społecznego, jednym z kierunków działania będzie podnoszenie poziomu tożsamości regionalnej i lokalnej, integracja społeczności lokalnych oraz kompleksowa rewitalizacja i rozwój przestrzeni publicznych.

4.2.2. Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 (RPO WP 2014-2020) jest narzędziem realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020. Zakres oraz zasady interwencji RPO WP 2014-2020 zdeterminowane są zapisami sześciu Regionalnych Programów Strategicznych, będących bezpośrednią odpowiedzialnością na wyzwania zdiagnozowane w SRWP 2020:

- **Pomorski Port Kreatywności** w zakresie rozwoju gospodarczego,
- **Aktywni Pomorzanie** w zakresie aktywności zawodowej i społecznej,
- **Mobilne Pomorze** w zakresie transportu,
- **Ekoefektywne Pomorze** w zakresie energetyki i środowiska,
- **Pomorska Podróż** w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej,
- **Zdrowie dla Pomorzan** w zakresie ochrony zdrowia.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 jest finansowany ze środków Unii Europejskiej (UE) w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Alokacja środków UE na Program wynosi łącznie 1,86 mld EUR, w tym 1,34 mld EUR z EFRR i 524,6 mln EUR z EFS. Wartość środków unijnych w RPO WP 2014-2020 jest o 926,4 mln EUR wyższa od Programu na lata 2007-2013, zatem będzie to największy w historii województwa pomorskiego program inwestycyjny w dyspozycji władz regionalnych.

Zarząd Województwa Pomorskiego 1 lipca 2014 r. przyjął Założenia do projektu wytycznych dotyczących programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020. Dokument ten zawiera szczegółowe wytyczne dotyczące przygotowania lokalnych programów rewitalizacji, jako programów operacyjnych gminy, etapów ich tworzenia oraz delimitacji obszarów zdegradowanych, systemów monitorowania rewitalizacji.

Rewitalizacja to kompleksowy, zaplanowany proces przemian społecznych, gospodarczych i przestrzennych, wynikający ze strategii rozwoju gminy, realizowany na obszarze dotkniętym zjawiskami kryzysowymi, prowadzący do przywrócenia atrakcyjności tego obszaru dla mieszkańców, przedsiębiorców, pracujących lub odwiedzających (odbiorców usług dostępnych na tym terenie), z korzyścią dla całej społeczności miasta. Kompleksowy i skoordynowany proces przemian zachodzących na obszarach zdegradowanych miasta jest istotnym elementem polityki lokalnej, której wyrazem jest programowanie operacyjne wyrażone zapisami Lokalnych Programów Rewitalizacji. Lokalny Program Rewitalizacji to wieloletni program operacyjny, podrzędny w stosunku do strategii rozwoju gminy, przyjęty i skoordynowany przez jednostkę samorządu terytorialnego, mający na celu rewitalizację określonego obszaru zdegradowanego, realizowany zgodnie z określonym harmonogramem czasowymi finansowany z określonych źródeł, który przedstawia rozwiązania konkretnych problemów identyfikowanych na obszarach zdegradowanych. Wpływające bezpośrednio lub pośrednio na poprawę istniejącego stanu przedsięwzięcia winny być w założeniu finansowane z różnych źródeł (zarówno środków wsparcia międzynarodowego czy krajowego, jak i środków własnych).

4.2.3. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030 przyjęty uchwałą Nr 318/XXXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r. wszedł w życie z dniem 1.03.2017 r. stanowi, że zrealizowanie celów polityki przestrzennej warunkuje zasada długookresowego równoważenia rozwoju polegająca integralnej ochronie wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazu dla utrzymania równowagi środowiska i poprawy warunków oraz jakości życia.

W zakresie ochrony środowiska kulturowego określono potrzeby i wyzwania:

poz. 233. Ochrona oraz utrzymanie walorów środowiska kulturowego regionu, szczególnie ważna w kontekście wzrastającej presji inwestycyjnej, wiąże się z koniecznością zapewnienia

warunków dla trwałego zachowania, zagospodarowania i utrzymania zabytkowych krajobrazów kulturowych oraz zespołów zabytków poprzez:

1. przywracanie historycznych zespołów staromiejskich oraz układów wiejskich;
2. odnowę zabytkowych obiektów wraz z adaptowaniem do nowych funkcji;
3. kompleksową odbudowę zdegradowanych zespołów zabytkowych w obszarach historycznych centrów miast i wsi, złożeni rezydencjonalnych, terenów zielonych, w tym założeń parkowych, alei, szpalerów oraz nieużytkowanych kościołów i cmentarzy;
4. przeciwdziałanie dewastacji zabytków techniki, przemysłu oraz stanowisk archeologicznych;
5. promowanie i oznaczenie w terenie historycznych miejsc pamięci;
6. rozwój nowych form obszarowej ochrony krajobrazu kulturowego, w tym zwłaszcza systemu parków kulturowych;
7. zabezpieczenie i prace konserwatorskie przy obiektach archeologicznych o własnej formie terenowej.

poz. 234. Do istotnych zadań należy określenie kryteriów identyfikacji innych obiektów stanowiących dobra kultury współczesnej (pomników, miejsc pamięci, budynków, zespołów budynków, założeń urbanistycznych i krajobrazowych), będących uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, wyróżniających się wysoką wartością artystyczną, pełniących istotną rolę dla budowania tożsamości regionu.

poz. 235. Dostrzega się potrzebę określenia pomorskiej listy zabytków nieruchomości (obiektów, układów przestrzennych zabytkowych, krajobrazów kulturowych), które z uwagi na ponadregionalne znaczenie, duże wartości historyczne, naukowe i artystyczne oraz znaczenie dla polskiego dziedzictwa kulturowego i świadomości społecznej mogą zostać uznane za pomnik historii oraz określenia tych obszarów krajobrazu kulturowego regionu, które z uwagi na swoje wartości historyczne mają istotne znaczenie dla zachowania krajobrazu kulturowego regionu i jego tożsamości i powinny podlegać ochronie, np. w formie parków kulturowych.

Przyjęto zasady polityki przestrzennego zagospodarowania województwa i sposób ich rozumienia:

1. **zasada racjonalności ekonomicznej** - oznacza, że w ramach prowadzenia polityki przestrzennej uwzględniana jest ocena korzyści i strat społecznych, gospodarczych, środowiskowych i przestrzennych w długim okresie czasu;
2. **zasada oszczędnego i efektywnego gospodarowania przestrzenią** - oznacza intensyfikację procesów urbanizacyjnych na obszarach już zagospodarowanych, tak aby minimalizować ekspansję zabudowy na nowe tereny;
3. **zasada minimalizowania energochłonności struktur** - polegająca na kształtowaniu racjonalnych - z punktu widzenia transportu i konsumpcji energii - struktur przestrzennych;
4. **zasada przezorności ekologicznej** - oznacza, stosowanie wszelkich możliwych środków zapobiegawczych w sytuacjach, gdy nie jest w pełni rozpoznany negatywny wpływ sposobu zagospodarowania na środowisko;
5. **zasada kompensacji ekologicznej** - polega na takim zarządzaniu przestrzenią, aby zachować zasoby biologiczne i równowagę przyrodniczą oraz wyrównywać szkody w środowisku wynikające z rozwoju przestrzennego, wzrostu poziomu urbanizacji i inwestycji niezbędnych ze względów społeczno-gospodarczych, a pozbawionych alternatywy neutralnej przyrodniczo;
6. **zasada zintegrowanej ochrony** - polega na integralnej ochronie wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazu dla utrzymania równowagi środowiska i poprawy warunków i jakości życia;

7. **zasada spójności terytorialnej** - polega na kształtowaniu przestrzeni w oparciu o rozwój unikatowego potencjału poszczególnych terytoriów dla osiągnięcia celów rozwojowych, w tym spójności wewnętrznej dzięki zintegrowanemu zarządzaniu rozwojem;

8. **zasada redukcji napięć i konfliktów** - polega na takim kształtowaniu przestrzeni, aby minimalizować negatywne skutki ekologiczne, społeczne, gospodarcze oraz estetyczne zagospodarowania przestrzennego na styku obszarów o różnych funkcjach i sposobach zagospodarowania, przez przyjmowanie rozwiązań najmniej kolizyjnych;

9. **zasada udziału społeczeństwa w planowaniu przestrzennym** - polega na włączaniu społeczności regionalnej i lokalnych w proces kształtowania przestrzeni.

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego Puck został opisany jako ośrodek lokalny, natomiast walory dziedzictwa kulturowego mierzei helskiej i wybrzeża bałtyckiego podlegają zrównoważonej gospodarce zgodnie z zaplanowanymi działaniami ochrony zasobów przyrodniczych i kulturowych.

4.2.4. Program opieki nad zabytkami województwa pomorskiego na lata 2016-2019

Program opieki nad zabytkami województwa pomorskiego na lata 2016-2019 został przyjęty Uchwałą nr 274/XXVI/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 września 2016 r. Program powstał po istotnej zmianie uwarunkowań programowych na poziomie europejskim, krajowym oraz regionalnym, związanych z perspektywą finansową 2014-2020. Wśród uwarunkowań wypracowanych przez Samorząd Województwa Pomorskiego należy zaznaczyć uchwalenie nowej Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 oraz Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej „Pomorska Podróż”, które jednoznacznie wskazują potrzebę wykorzystania walorów dziedzictwa dla rozwoju społeczno-gospodarczego.

Podtrzymano następujący cel Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2016-2019: **Wzmocnienie poziomu ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym województwa pomorskiego, służące zachowaniu zabytków, budowaniu tożsamości regionalnej oraz promocji turystycznej regionu**

Na lata 2016-2019 ustalone zostały następujące priorytety i kierunki działań

Priorytet 1: **ZACHOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIAST I WSI**

Kierunek 1.1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego miast i wsi regionu służące budowaniu tożsamości mieszkańców

Kierunek 1.2. Zachowanie dziedzictwa kulturowego miast i wsi regionu służące budowaniu atrakcyjnej oferty kulturalnej i turystycznej

Kierunek 1.3. Ochrona i ekspozycja charakterystycznych elementów krajobrazu kulturowego, w tym zachowanie wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej

Efekt: Podjęte działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego oraz podjęte prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane w obiektach wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego

Priorytet 2: **ZACHOWANIE KULTUROWEGO DZIEDZICTWA MORSKIEGO I RZECZNEGO**

Kierunek 2.1. Zachowanie kulturowego dziedzictwa morskiego i rzeczno-śląskie służące budowaniu tożsamości regionalnej

Kierunek 2.2. Zachowanie kulturowego dziedzictwa morskiego i rzeczno-śląskie służące budowaniu atrakcyjnej oferty kulturalnej i turystycznej

Kierunek 2.3. Ochrona i ekspozycja charakterystycznych elementów krajobrazu kulturowego

Efekt: Podjęte działania na rzecz kulturowego dziedzictwa morskiego i rzecznego

Priorytet 3: **BADANIE, DOKUMENTACJA I PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO**

Kierunek 3.1. Poszerzanie wiedzy dotyczącej dziedzictwa kulturowego regionu

Kierunek 3.2. Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym

Kierunek 3.3. Szeroki dostęp do informacji o dorobku kultury regionalnej

Efekt: Podjęte działania na rzecz badania, dokumentacji i promowania dziedzictwa kulturowego

Priorytet 4: **OPIEKA NAD ZABYTKAMI STANOWIĄCYMI MIENIE I WŁASNOŚĆ SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO**

Kierunek 4.1. Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym

Kierunek 4.2. Poprawa stanu obiektów i zespołów zabytkowych

Kierunek 4.3. Koordynacja działań dotyczących zachowania, eksponowania i promocji walorów dziedzictwa kulturowego między różnymi jednostkami organizacyjnymi województwa pomorskiego

Kierunek 4.4. Eksponowanie wartości kulturowych obiektów – niezależnie od ich przeznaczenia

Kierunek 4.5. Podnoszenie kwalifikacji administratorów obiektów

Efekt: Działania dotyczące poprawy stanu, promowania walorów dziedzictwa kulturowego pozostającego w zasobie Samorządu Województwa Pomorskiego lub podniesienia kompetencji w zarządzających tym zasobem w zakresie opieki nad zabytkami.

Program zakłada kontynuowanie prowadzonej przez Samorząd Województwa Pomorskiego polityki w dziedzinie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym z poprzednich perspektyw planistycznych, zmierzającej do:

- a) zachowania zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu kulturowego,
- b) rewaloryzacji cennych elementów dziedzictwa kulturowego (w tym krajobrazów kulturowych), które uległy degradacji,
- c) konsekwentnej i planowej realizacji zadań samorządu województwa poprzez wykonywanie wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami,
- d) włączenia dziedzictwa kulturowego w obszar interwencji i wsparcia samorządów gminnych i powiatowych, zgodnie z zasadami planowania i wdrażania strategii i programów rozwoju,
- e) stymulowania partnerstwa publiczno-prywatnego w zakresie opieki nad zabytkami oraz ich rewaloryzacji i adaptacji na nowe funkcje – przede wszystkim kultury i turystyki,
- f) współpracy w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami z właścicielami i użytkownikami zabytków, społecznościami i władzami lokalnymi, instytucjami, stowarzyszeniami, związkami wyznaniowymi, a także z organami administracji państwowej i międzynarodowej,
- g) ochrony i propagowania tradycyjnych form i cech architektury regionalnej (w zakresie bryły, detalu architektonicznego, rozwiązań konstrukcyjnych, materiałowych, kolorystyki),
- h) wspierania badań i dokumentowania dziedzictwa kulturowego oraz rozpowszechniania wyników tych prac,
- i) wykorzystania dziedzictwa kulturowego w promocji kultury i dla rozwoju turystyki,
- j) kreowania modelu odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa kulturowego – w społecznościach lokalnych i we władzach samorządowych,
- k) kreowania standardów i dobrych praktyk w dziedzinie opieki nad zabytkami (w tym także prac konserwatorskich),

l) wspierania aktywności lokalnej w działaniach mających na celu poszanowanie materialnego dziedzictwa oraz zachowania własnej odrębności i tożsamości.

4.2.5. Program opieki nad zabytkami powiatu puckiego na lata 2016-2019

Celem strategicznym Programu opieki nad zabytkami powiatu puckiego na lata 2016-19 przyjętego Uchwałą nr XXI/132/2016 Rady Powiatu Puckiego z dnia 27 czerwca 2016 r. jest **ochrona i kształtowanie dziedzictwa kulturowego powiatu puckiego**.

Cel będzie realizowany w ramach trzech Priorytetów:

Priorytet I. Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, jako element rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu

1. kierunek działania: zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy ich stanu zachowania

zadania:

- prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach stanowiących własność powiatu według długofalowego programu;
- dofinansowanie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach nie stanowiących własności powiatu, na mocy odpowiedniej uchwały obejmujących zabytki nieruchome i ruchome oraz archeologiczne;
- poszukiwanie i wykorzystywanie środków zewnętrznych na dofinansowanie prac remontowo-konserwatorskich (nowe fundusze i programy: fundusz norweski, Europejski Fundusz Morski i Rybacki 2014-2020);
- zabezpieczanie obiektów zabytkowych przed działaniem niepożądanym (montaż instalacji alarmowych przeciwpożarowych, antywłamaniowych);
- przeciwdziałanie rozbiórkom obiektów przemysłowych i zabytków techniki poprzez wyszukiwanie dla nich nowych funkcji (rozbiórka mleczarni w Pucku);
- rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni komponowanej (parki wiejskie i miejskie, nieczynne cmentarze, obsadzenia dróg);
- przygotowanie planu systematycznych kontroli stanu zachowania obiektów zabytkowych w systemie rocznym.

2. kierunek działania: podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby turystyczne i edukacyjne

zadania:

- bieżące prace porządkowe przy zabytkach i ich otoczeniu (zespół latarni morskiej w Helu, zespół umocnień w Helu);
- poszukiwanie nowej funkcji dla zaniedbanych i opuszczonych zabytków (pałac w Sulicicach, magazyn zbożowy w Osłoninie);
- określenie zasad i monitorowanie w zakresie umieszczania szyldów, reklam i znaków informacyjnych, zwłaszcza w miejscowościach popularnych turystycznie;
- iluminacja najcenniejszych zabytków powiatu
- opracowanie planu wprowadzania małej architektury i zieleni, a także nawierzchni ulic i placów w zabytkowych centrach miast i wsi.

3. kierunek działania: opracowanie działań związanych z tworzeniem nowych miejsc pracy

zadania:

- szkolenie osób bezrobotnych w zakresie budownictwa i rzemiosła tradycyjnego (zanikające zawody);

- wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w obiektach zabytkowych lub oferujących tradycyjne produkty regionalne;
- opieka nad regionalnymi muzeami, skansenami i izbami pamięci.

Priorytet II. **Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego**

1. kierunek działania: współpraca z gminami w zakresie opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i projektów rewaloryzacji przestrzeni publicznej.

zadania:

- egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- określenie we współpracy z gminami kierunków rozwoju miejscowości o metryce historycznej: wskazanie terenów pod planowane inwestycje uwzględniających zwłaszcza zabytkowe układy przestrzenne;
- wytypowanie miejscowości wymagających ochrony sylwety historycznej, zwłaszcza w rejonie nadmorskim: Rewa, Mechelinki, Puck, Swarzewo, miejscowości Półwyspu Helskiego (zagrożenie masztami telefonii cyfrowej, farmami wiatraków);
- na terenach miast wskazanie możliwości uzupełnień zabudowy typu plombowego, uwzględniających historyczny kontekst w zakresie gabarytów (zarówno miasta historyczne Hel i Puck, jak i o nowszej metryce Jastarnia, Władysławowo);
- ochrona zieleni komponowanej, zwłaszcza alei przydrożnych i zieleni wysokiej dawnych cmentarzy oraz zespołów dworsko-parkowych (np. aleja Ostonino-Rzucewo, aleja w Mostach).

Priorytet III. **Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja**

1. kierunek działania: szeroki system informacji o zabytkach powiatu

zadania:

- utworzenie zakładki poświęconej ochronie zabytków na stronie internetowej powiatu (poradnik dla właścicieli i użytkowników zabytków);
- opracowanie mapy powiatowej zabytków.

2. kierunek działania: specjalistyczne rozpoznanie obiektów i zespołów zabytkowych

zadania:

- monitoring sporządzania gminnych ewidencji zabytków i gminnych programów opieki nad zabytkami;
- wspieranie we współpracy z gminami prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, krajobrazowe, katalogi typów budownictwa regionalnego i detalu architektonicznego).

3. kierunek działania: edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym

zadania:

- opracowanie cyklu szkoleń dla właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych z zakresu standardów remontowo-konserwatorskich oraz możliwości pozyskiwania funduszy;
- popularyzacja i nagradzanie dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych (np. konkurs na najlepszych użytkowników);
- patronat nad pracami studenckimi z dziedziny historii regionu i prac konserwatorskich (licencjaty, magisterskie);
- wprowadzenie zagadnień z zakresu ochrony zabytków do edukacji szkolnej (warsztaty tematyczne, zajęcia w zielonych szkołach np. Osada Łowców Fok w Rzucewie, klasztor w Żarnowcu z tamtejszą szkołą).

4. kierunek działania: promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca stworzeniu produktów turystycznych

zadania:

- opracowanie tematycznych szlaków turystycznych wykorzystujących obiekty zabytkowe (obok funkcjonującego szlaku cysterskiego, militarnego i latarni morskich, szlak dworów i pałaców, zabytków techniki, leśniczówek, itp.);
- łączenie szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, konnych, samochodowych) z promocją obiektów gastronomiczno-hotelowych w budowlach zabytkowych (restauracje, hotele, agroturystyka: Rewa, Mechelinki, Rzucewo, Krokowa, Karwieńskie Błota, Hel Swarzewo);
- organizacja imprez sezonowych w obrębie obiektów zabytkowych (Puck – Belonada, pielgrzymka łodziowa dzień św. Piotra i Pawła oraz odpust na rynku puckim, Żarnowiec – Jarmark Cysterski, Jastarnia – Sobótka).

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami programowymi gminy

Gminny program opieki nad zabytkami w Gminie Władysławowo na lata 2018-21 jest zgodny z celami, priorytetami i działaniami przyjętymi w dokumentach programowych Gminy Władysławowo.

5.1.1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miasta Władysławowo, obejmujące wszystkie miejscowości gminy, zostało przyjęte uchwałą nr; XLII/302/02 Rady Miejskiej we Władysławowie z dnia 30 stycznia 2002 r.

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego wyznaczono 12 obszarów wartościowej zabudowy dawnych wsi rybackich, z których Wielka Wieś, Cetniewo i Poczernino zakwalifikowano do bezwzględnej zachowania i konserwacji układu ruralistycznego. W oparciu o ustalenia miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego wyznaczona została strefa ochrony archeologicznej, obejmująca 29 obszarów, na których rozpoznano reliktów archeologicznych (większość na poziomie wstępnej rejestracji w systemie Archeologicznego Zdjęcia Polski).

Tereny chronione sklasyfikowano w czterech przedziałach:

A - obszary o szczególnych wartościach, dla których obowiązuje wykonanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego; objęte bezwzględnym priorytetem wymagań konserwatorskich,

B - obszary ochrony konserwatorskiej obejmujące tereny podlegające rygorom w zakresie utrzymania zasadniczych elementów rozplanowania istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowego zainwestowania,

E - obszary ochrony ekspozycji elementów układu funkcjonalno-przestrzennego krajobrazu, właściwego eksponowania dominant przestrzennych i obiektów zabytkowych,

W - obszary występowania stanowisk archeologicznych (system AZP)

Ponadto wyznaczono tereny przenikania stref konserwatorskich. Wyznaczono także dwa obszary: we Władysławowie i Jastrzębiej Górze, dla których postulowano wykonanie miejscowego

planu zagospodarowania przestrzennego ze względu na nagromadzenie na przedmiotowym obszarze problemów kulturowych wymagających uporządkowania przestrzennego.

Aktualnie Gmina Władysławowo realizuje pierwszy etap prac planistycznych nad nowym dokumentem studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przygotowując opracowanie ekofizjograficzne podstawowe dla obszaru Gminy Władysławowo, stanowiące wyjściowy dokument dla nowego Studium. W ramach opracowania wykonane są mapy tematyczne wraz z częściami opisowymi obejmujące m.in. zagadnienia przyrodnicze, urbanistyczne, architektoniczne, krajobrazowe i kulturowe. Dokument uwzględniac będzie wnioski zawarte w niniejszym Gminnym programie opieki nad zabytkami w Gminie Władysławowo.

5.1.2. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego

Zgodnie z Ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i Ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy. Obligatoryjnie miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego są uzgadniane z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy zagospodarowania terenu.

Gmina Władysławowo dla 76,5 % obszaru posiada uchwalone miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które zestawiono w tabeli 1: *Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w Gminie Władysławowo.*

Tabela1: Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w Gminie Władysławowo

L.p	numer uchwały i data jej wydania	nazwa MPZP lub zmiany
KARWIA		
1	XX/162/96 z dnia 1996-04-24	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru " Karwia Wschód ", położonego w obrębie geodezyjnym Karwi między ulicą Wojska Polskiego, terenami zainwestowania tej wsi, drogą wiejską biegnącą z Karwi do podnóża Kępy Ostrowskiej i terenami łąk i pastwisk.
2	XXI/168/96 z dnia 1996-06-18	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru " Karwia Zachód "
3	XXXI/242/97 z dnia 1997-05-14	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej w Karwi na fragm. dz. nr 64/34
4	VIII/73/2003 z dnia 2003-06-11	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru działki nr 20/34 karta mapy 1 obręb Karwia w mieście Władysławowie
5	XLV/517/2006 z dnia 2006-09-13	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego K-4
6	V/47/2007 z dnia 2007-02-28	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy miasta Władysławowa, oznaczonego symbolem K-2
7	V/48/2007 z dnia 2007-02-28	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy miasta Władysławowa, oznaczonego symbolem K-3
8	LIII/505/2014 z dnia 2014-03-05	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego K-1 obszaru pomiędzy ul. Wojska Polskiego, do granic miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Karwia – Wschód”, ul. Lewińskiego oraz zachodniej granicy administracyjnej Gminy Miasta Władysławowo

OSTROWO		
9	XLV/516/2006 z dnia 2006-09-13	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego O-3
10	XLV/515/2006 z dnia 2006-09-13	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego O-2
11	XXXIII/331/2009 z dnia 2009-05-13	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w gminie Władysławowo oznaczonego symbolem O-4
JASTRZĘBIA GÓRA		
13	XLVII/457/2013 z dnia 2013-10-30	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego JG-1 obszaru ograniczonego: od zachodu-projektowaną drogą zbiorczą, od północy-drogą wojewódzką nr 215, od wschodu-ul. A. de Rosse oraz ul. Osmałowskiego, od południa-ul. Kuracyjną oraz wzdłuż dz. 128 i 135, położonego w miejscowości Jastrzębia Góra, z wyłączeniem granic obszaru Natura 2000 Kaszubskie Klify
TUPADŁY		
14	LI/382/2002 z dnia 2002-10-10	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru działek nr 208/9, 201/4 i 200/4 karta mapy 1 obręb Tupadły
15	VI/66/2007 z dnia 2007-03-28	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru (T-1) pomiędzy drogą lokalną (działki nr 125, 357, 344) - od wschodu, miejscowością Mieroszyno - od południa, rowem melioracyjnym (działki nr 41, 59, 75) - od zachodu, drogą lokalną (działki nr 4, 34) - od północy, położonego w miejscowości (obwód) Tupadły , o powierzchni 81,00 ha.
16	XIX/218/2008 z dnia 2008-05-28	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego T-2 - obszaru pomiędzy ulicą Pucką - od wschodu, miejscowością Mieroszyno - od południa, drogą lokalną znajdującą się poza granicami opracowania (działki nr 357, 344) - od zachodu, drogą dojazdową (działki nr 128, 135) - od północy, położonego w miejscowości (obwód) Tupadły , o powierzchni 83,68 ha.
17	XXXIII/332/2009 z dnia 2009-03-13	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego T-3
ROZEWIE		
18	XXI/169/96 z dnia 1996-06-18	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru "Rozewie przy ul. Garnizonowej"
19	IX/98/2007 z dnia 2007-06-27	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy miasta Władysławowo, oznaczon. symbolem R-1
20	L/468/2010 z dnia 2010-08-25	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego R-2 obszaru o powierzchni 72,59 ha., położonego pomiędzy granicą obrębu Rozewie - od strony zachodniej i wschodniej oraz ul. Rozewską - od strony północnej, w miejscowości (obwód) Rozewie , stanowiącego fragment gminy miasta Władysławowo
21	VI/50/2015 z dnia 2015-03-25	W sprawie uchwalenia zmiany Nr 1 miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Władysławowa, oznaczonego symbolem R-1
CHŁAPOWO		
22	XX/161/96 z dnia 1996-04-24	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru "Chłapowo Centrum" - położonego w obrębie geodezyjnym Chłapowo między ulicą Władysławowską, planowaną drogą- przewidzianą w obecnym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego, drogą wiejską biegnącą na wschód od remizy strażackiej OSP i wąwozem Rudnik.

23	LI/383/2002 z dnia 2002-10-10	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru działek nr 425/2 i 426/2 karta mapy 6 obręb Chłapowo w mieście Władysławowie
24	LI/384/2002 z dnia 2003-01-10	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru działek nr 25/14, 444, 441, 443 i 440/3 karta mapy 1 obręb Chłapowo w mieście Władysławowie
25	XXIX/329/2005 z dnia 2005-03-23	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, oznaczonego symbolem CHP-3 , obszaru działek nr 411/17, 411/18, 411/19, 411/20, 411/21, 411/4, 411/8, 412, 413, 410/25, 410/24, 410/1, 398/7, 400, 401, 398/1, 398/2, 398/3, 398/4, 398/5, 398/6, 398/8 oraz części działek nr 410/2 i 399/5 karta mapy 5 obręb Chłapowo w mieście Władysławowie.
26	XLI/479/2006 z dnia 2006-04-28	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru działek nr 245/2, 242/1, 242/2, 242/3, 242/5 oraz części działki nr 242/28 karta mapy 3 obręb Chłapowo w mieście Władysławowie.
27	V/49/2007 z dnia 2007-02-28	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy miasta Władysławowa, oznaczonego symbolem CHP-6
28	VI/65/2007 z dnia 2007-03-28	W sprawie: uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego CHP-5
29	XXXI/321/2009 z dnia 2009-03-18	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego CHP-1
30	XLIII / 411 / 2010 z dnia 2010-01-27	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego CHP-4 , obszaru pomiędzy: ul. Kopalnianą, ul. Władysławowską przedłużeniem ul. Górniczej do granic administracyjnych Władysławowa i granicy obrębu Chłapowo, położonego w miejscowości Chłapowo.
31	XLIV/420 /2010 z dnia 2010-02-24	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego CHP-7 obszaru pomiędzy: granicą obrębu Rozewie – od strony zachodniej, przedłużeniem ul. Władysławowskiej w kierunku zachodnim, oraz granicą rezerwatu „DOLINA CHŁAPOWSKA” od strony wschodniej, położonego w miejscowości Chłapowo
WŁADYSŁAWOWO		
32	XLV/334/2002 z dnia 2002-04-24	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru działek geodezyjnych Nr 32/12 i 32/13 we Władysławowie, obręb 3 (przy ul. Brzozowej).
33	XLI/480/2006 z dnia 2006-04-28	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Władysławowa oznaczonego symbolem WS-1
34	XLIV/503/2006 z dnia 2006-07-26	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Władysławowa oznaczonego symbolem WS-3
35	XLV/514/2006 z dnia 2006-09-13	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru oznaczonego symbolem WT-3 we Władysławowie w rejonie ulic: Droga Chłapowska, Parkowa, Harcerska, Nawigacyjna.
36	XLV/518/2006 z dnia 2006-09-13	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego WT-1
37	XLVII/526/2006 z dnia 2006-10-11	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego oznaczony symbolem WS-6 dla obszaru zlokalizowanego pomiędzy ulicami: Gdańską, torami kolejowymi, Niepodległości oraz ulicą Stadionową, obręb 3 położonego w miejscowości Władysławowo
38	VI/64/2007 z dnia 2007-03-28	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy miasta Władysławowa, oznaczony symbolem WT-5
39	XVI/183/2008 z dnia 27.02.2008	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego WS-4 dla obszaru rezerwatu "Stone Łąki" położonego w miejscowości Władysławowo
40	XXIII/249/2008 z dnia 2008-09-24	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, oznaczony symbolem WS-5 dla obszaru pomiędzy: Drogą Chłapowską, przedłużeniem Drogi Chłapowskiej, terenami istniejącej zabudowy wzdłuż ul. Boh. Kaszubskich, ul. Starowiejską i terenów kolejowych od strony zachodniej, położony w miejscowości Władysławowo

41	XXVII/280/2008 z dnia 2008-11-26	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego WSR-2 dla obszaru położonego w centrum miejscowości Władysławowo ograniczonego ulicami: Gen. Hallera (od północy), Towarową (od zachodu), Niepodległości (od południa) oraz przedłużeniem istniejącego odcinka ul. Abrahama (od wschodu)
42	XXVII/281/2008 z dnia 2008-11-26	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego WT-4 dla obszaru pomiędzy: Drogą Chłapowską, drogą do wsi Łęcz, do granic administracyjnych Władysławowa i granicy obrębu Chłapowo oraz zawierający działki oznaczone numerami geodezyjnymi 1, 2, 3/1, 3/2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 – Władysławowo – obręb 09 położony w miejscowości Władysławowo
43	XXXV/346/2009 z dnia 2009-07-01	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego WT-2 dla obszaru pomiędzy: Aleją Żeromskiego, ul. Harcerską, Drogą Chłapowską, do granicy obrębu Chłapowo położonego w miejscowości Władysławowo
44	L/469/2010 z dnia 2010-08-25	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego WSR-1 dla obszaru pomiędzy Aleją Niepodległości, terenami kolejowymi, granicami portu we Władysławowie i ul. Portową, położonego w miejscowości Władysławowo
45	XLVI/433/2013 z dnia 2013-09-25	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego WŻ-3 dla obszaru pomiędzy: ul. Gdańską, Drogą Chłapowską, drogą do wsi Łęcz i do granic administracyjnych Władysławowa położonego w miejscowości Władysławowo
46	LII/495/2014 z dnia 2014-01-29	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego WS-2 dla obszaru pomiędzy: ul. Gdańską, przedłużeniem Drogi Chłapowskiej ul. Boh. Kaszubskich do granic administracyjnych Władysławowa położony w miejscowości Władysławowo
47	LIII/504/2014 z dnia 2014-03-05	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego WŻ-1 dla obszaru pomiędzy Drogą Chłapowską, ul. Sucharskiego, Aleją Żeromskiego, ul. Błękitnej Armii oraz terenami kolejowymi od strony wschodniej położonego w miejscowości Władysławowo
48	XXX/357/2016 z dnia 2016-10-26	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego WŻ-3.2 w mieście Władysławowo w gminie Władysławowo
49	XXXII/383/2016 z dnia 2016-11-30	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego WT-2.1 we Władysławowie
50	XXXIII/404/2016 z dnia 2016-12-28	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego WS-6.1 we Władysławowie
CHAŁUPY		
51	XXXVIII/445/2006 z dnia 2006-01-25	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego oznaczony symbolem WCH-2 w granicach obrębu Chałupy
52	V/46/2007 z dnia 2007-02-28	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy miasta Władysławowo, oznaczonego symbolem WCH-1
53	XXXII/382/2016 z dnia 2016-11-30	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego WCH-2.1 we wsi Chałupy w gminie Władysławowo

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa kulturowego gminy

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa krajobraz kulturowy, jako przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze. Zrozumienie roli krajobrazu w kształtowaniu stylu życia mieszkańców odgrywa kluczową rolę w rozwoju postawy troski o dziedzictwo kulturowe oraz wzmacniania świadomości bycia częścią społeczeństwa, kultury i tradycji. Rozwój przestrzenny Gminy Władysławowo nierozzerwalnie związany był ze środowiskiem naturalnym - zróżnicowaniem ukształtowania terenu na południowym pobrzeżu Bałtyku, na

Pobrzeżu Kaszubskim. Charakterystycznym elementem struktury tej części pobrzeża są piaszczyste mierzeje – Kaszubska i Helska – tworzące odmienny typ wybrzeża morskiego Bałtyku. Stanowią one długie, piaszczyste i wąskie ciągi wydymowe o nieregularnym kształcie i zróżnicowanej szerokości. Mierzeja Kaszubska, ciągnąca się od Pobrzeża Słowińskiego po Kępę Swarzewską na wschodzie, stanowi północny kraniec województwa pomorskiego, zaś Mierzeja Helska stanowi wały wydymowe, odgraniczające wody przybrzeżne Zatoki Puckiej od otwartego morza.

Czynniki naturalne sprzyjające osadnictwu takie, jak dostęp do zasobów morskich i Zatoki Puckiej, naturalne zlewiska Płutnicy i Czarnej Wody oraz zalesienie i równiny nadające się do uprawy rolniczej przyczyniły się do powstania i rozwoju osadnictwa na terenie dzisiejszej Gminy Władysławowo. To one ukształtowały bardzo ważny ciąg widokowy - jedyny w skali Polski - ciąg wzdłuż Półwyspu Helskiego na odcinkach Władysławowo – Chałupy eksponujący jednocześnie wody Zatoki Puckiej oraz Morza Bałtyckiego i makrownętrze „wodne” północno-zachodniej części Zatoki Puckiej, dobrze widoczne z drogi Puck – Władysławowo.

Do specyficznych zasobów Gminy Władysławowo należą te, które świadczą o tożsamości i specyfice regionu, w tym zwłaszcza o nadmorskim położeniu: porty i przystanie rybackie o historycznych wartościach; port morski Władysławowo i przystań rybacka w Chałupach.

5.2.1. Charakterystyka Gminy Władysławowo

Rozwój przestrzenny Gminy Władysławowo związany był z ukształtowaniem terenu Pobrzeża Kaszubskiego w bezpośredniej bliskości Bałtyku i zakola Zatoki Puckiej. Miejsko-wiejska Gmina Władysławowo¹ położona jest w północno-środkowej części województwa pomorskiego, w północnej części powiatu puckiego (zajmuje 6,9% powierzchni powiatu, zamieszkuje ją 18,4 % ludności powiatu), z bezpośrednim dostępem do morza i do zatoki. Jej wyróżnikiem lokalizacyjnym jest 28 km linii brzegowej z piaszczystymi plażami bałtyckimi w Karwi, Jastrzębiej Górze, Rozewiu, Władysławowie i Chałupach oraz nasada Półwyspu Helskiego. Z uwagi na unikatowe walory przyrodnicze obszar Gminy Władysławowo został objęty zróżnicowanymi formami ochrony:

1. nadmorski obszar chronionego krajobrazu: 1247 ha,
2. Nadmorski Park Krajobrazowy: 775 ha,
3. specjalny obszar ochrony (SOO): Bielawa i Bory Bażynowe: 343 ha, Zatoka Pucka i Półwysep Helski: 292 ha, Kaszubskie Klify: 228 ha,
4. rezerваты:
  - Bielawa: 66 ha,
  - Dolina Chłapowska: 24 ha; otulina: 51 ha,
  - Słone Łąki: 28 ha, otulina: 17 ha,
  - Przylądek Rozewski: 12 ha
5. obszar specjalnej ochrony (OSO): Bielawskie Błota: 232 ha i Zatoka Pucka: 116 ha.

W/w formy ochrony znacząco wpływają na kierunki i sposoby zagospodarowania przestrzennego oraz warunkują możliwości inwestycyjne, ale również aktywnie kreują kontekst ochrony dziedzictwa.

Powierzchnia gminy wynosi 39,22 km². Dominującą formą zagospodarowania terenu są użytki rolne (54,0% powierzchni gminy), lasy i grunty leśne (18,0%).

---

¹ Zmiana statusu administracyjnego z dniem 1 stycznia 2015 roku z gminy miejskiej - Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 lipca 2014 r. w sprawie połączenia gmin, ustalenia granic niektórych gmin i miast, nadania niektórym miejscowościom statusu miasta oraz zmiany siedziby władz gminy (Dz.U. z 2014 r. poz. 1023).

W skład gminy wchodzi miasto Władysławowo (z dzielnicami: Cetniewo, Hallerowo, Śródmieście, Szotland i Żwirowa; liczące 10 384 mieszkańców) oraz 7 sołectw: Chałupy (736 mieszkańców), Chłapowo (1 264), Jastrzębia Góra (1 064), Karwia (992), Ostrowo (605), Rozewie (323) i Tupadły (439).

Gmina Władysławowo ma 15 451 mieszkańców (z czego 51,2% stanowią kobiety, a 48,8% mężczyźni), z tendencją malejącą w latach 2015-16 o 0,1%. Średni wiek mieszkańców wynosi 39,0 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa pomorskiego oraz nieznacznie niższy od średniego wieku mieszkańców całej Polski. Gmina Władysławowo ma dodatni przyrost naturalny wynoszący 2,7‰. Współczynnik dynamiki demograficznej wynosi 1,39 i jest znacznie większy od średniej dla województwa oraz znacznie większy od współczynnika dla całego kraju. W 2016 roku saldo migracji wyniosło -17 osób. 63,3% mieszkańców gminy Władysławowo jest w wieku produkcyjnym, 19,5% w wieku przedprodukcyjnym, a 17,2% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym. Na podstawie obserwowanego trendu realną liczbę mieszkańców (zameldowanych i niezameldowanych) w gminie w 2020 roku szacować można na 15,4 tys. osób.

Budżet gminy Władysławowo w zakresie wydatków wynosił w 2015 roku 70,9 mln złotych, tj. 4,6 tys. zł/mieszkańca; z tendencją wzrostową w roku 2016 o 11,3%. Z tego 29,6% skonsumowała oświata i wychowanie, 17,1% gospodarka komunalna i ochrona środowiska, 16,5% transport i łączność. Wydatki inwestycyjne stanowiły 12,2% wydatków ogółem. Wpływy do budżetu gminy Władysławowo przekraczały wydatki o ok. 0,4%. Z tytułu podatku dochodowego wpływy od osób fizycznych wynosiły 631 zł/mieszkańca (13,7%), natomiast z tytułu podatków dochodowych od osób prawnych wyniosły 7,3 zł/mieszkańca (0,2%)².

Gmina Władysławowo leży poza międzyregionalnym ciągiem komunikacyjnym; do drogi krajowej S6 Szczecin-Gdańsk odległość wynosi 25 km (Władysławowo-Reda). Linia kolejowa Szczecin-Gdańsk dla mieszkańców Gminy Władysławowo jest dostępna ze stacji w Redzie i Wejherowie. Odległości drogowe z Władysławowa: do Pucka 11 km, do Redy 25 km, do Wejherowa 31 km, do Gdyni 40 km.

5.2.2. Zarys historii Gminy Władysławowo

Najstarsze udokumentowane ślady człowieka na terenie Gminy Władysławowo należy odnieść do epoki mezolitu, ale liczniejsze artefakty poświadczają ciągłość osadniczą w młodszej epoce kamienia (4200-1700 p.n.e.), okresie halsztattu, epoce żelaza i brązu. Rdzennymi mieszkańcami tej ziemi, w znaczeniu historycznym, byli i są nadal Kaszubi, słowiańscy potomkowie wschodniej gałęzi dawnych Pomorzanie. Trudno wskazać powiązania miejscowości Gminy Władysławowo w VI-XIII wieku z osadą portową w zakolu Zatoki Puckiej (dot. podwodnego stanowiska archeologicznego), ale należy odnotować możliwość wymiany towarowej tą drogą z dalszymi ośrodkami osadniczymi. Ośrodkiem najwcześniej udokumentowanej władzy książąt gdańskich był gród kasztelański w Pucku, funkcjonujący od XIII wieku, skąd sprawowano bezpośredni zarząd terenami obecnej Gminy Władysławowo. Natomiast erygowanie parafii puckiej, obejmującej wówczas cały obszar dzisiejszej Gminy Władysławowo, sięga czasów przyłączenia Pomorza Gdańskiego do państwa piastowskiego w XII w. W 1283 roku Mestwin II nadając Cetniewo leżące *in castellatura de Putze* biskupowi włocławskiemu zaznaczył, że wieś posiadał wcześniej *capelanus et ecclesia nostra de Puzik*. Średniowieczny rodowód lokacyjny mają: Cetniewo, Chłapowo, Karwia, Wielka Wieś i Tupadły. Wsie położone w zachodniej części gminy zostały

² Dane GUS: http://www.polskawliczbach.pl/gmina_wladyslawowo

włączone do powołanej w XIV wieku parafii w Strzelnie, Wielka Wieś do parafii Swarzewskiej. W dobie nowożytnej Chałupy funkcjonowały jako osada rybacka, Ostrowo było wsią rolniczo-rybacką. Rozewie i Jastrzębia Góra rozwinęły się w XX stuleciu.

U progu czasów współczesnych pozycjonowanie społeczno-gospodarcze miejscowości dzisiejszej Gminy Władysławowo dobrze zobrazuje zestawienie z 1928 roku liczby mieszkańców i liczby dzieci uczących się w miejscowych szkołach: Chałupy 230/32, Chłapowo 460/69, Karwia 244/50, Ostrowo 219/54, Poczernino 83 (dzieci uczęszczały do szkoły w Wielkiej Wsi), Wielkawieś 520/122 i łącznie Tupadły, Rozewie oraz Jastrzębia Góra 447/81.

Historia miasta Władysławowa, skupiając wątki lokacyjne średniowiecznego Cetniewa i Wielkiej Wsi, nowożytnego Poczernina i nowoczesnego Hallerowa, jest przykładem alienacji autonomicznego organizmu urbanistycznego, w ostatnich dziesięcioleciach dynamizującego współczesny rozwój Gminy Władysławowo.

Władysławowo - w 1284 roku Mestwin II nadał osadę *Velaves* Piotrowi Glabunie, synowi gdańskiego podczaszego. 25 marca 1376 roku wieś otrzymała przywilej lokacyjny, m.in. potwierdzony przez króla Władysława IV 25 lutego 1633 roku. W 1407 roku użyto zgermanizowanej nazwy Grossendorf, zaś polska nazwa Wielka Wieś została zanotowana w 1598 roku. Mieszkańcy wsi należącej do starostwa puckiego zajmowali się głównie rybołówstwem oraz rolnictwem. W XVII wieku, w obliczu spodziewanego najazdu szwedzkiego, w 1634 roku Władysław IV nakazał rozbudowę fortyfikacji portu królewskiego w Pucku. Projekty dwóch twierdz na Półwyspie Helskim opracowali: inżynier-artyleryzysta Fryderyk Gatkant oraz architekt Jan Pleitner. Fort wybudowany w odległości ok. 8 km od Wielkiej Wsi nazwany został imieniem króla – Władysławowem, mniejszy Kazimierzowem.

W czasach pruskich w 1789 roku Wielką Wieś zamieszkiwało zaledwie 15 rodzin. Pierwszą budowlą publiczną była zachowana do dziś szkoła, chociaż najstarszą metrykę ma murowana kapliczka z 1869 roku. W roku 1885 rozpoczęto we wsi formowanie straży ogniowej, ogniomistrzowi Józefowi Kortasowi powierzając opiekę nad sprzętem; w 1906 roku wzniesiono remizę.

Na mocy traktatu wersalskiego z 1919 roku Pomorze powróciło do Polski. Następnego dnia po oficjalnych zaślubinach Polski z morzem w Pucku, 11 lutego 1920 roku generał Józef Haller z osobami towarzyszącymi przybył do Wielkiej Wsi, skąd na pokładzie kutra „Gwiazda Morza” po pełnym morzu odbył rejs pod polską banderą. Jeszcze tego samego roku towarzyszący dowódcy frontu pomorskiego ppłk. Henryk Bagiński wykupił od Leona Torlińskiego 20 ha ziemi wraz z przyległym lasem, nadając nowej osadzie nazwę Hallerowo. Założenie Hallerowa miało przypominać doniosły akt historycznego powrotu Polski nad Bałtyk. 15 listopada 1920 roku z wpisem do rejestru 10 kwietnia 1921 roku również generał J. Haller i Aleksander Andrzejewski zostali właścicielami terenu przeznaczonego na lotnisko nadmorskie pod nazwą „Wielka Wieś Hallerowo”. Za zezwoleniem Okręgowego Urzędu Ziemskiego w Poznaniu Państwowy Urząd Katastralny w Pucku podzielił nieruchomość na parcele budowlane.

Według spisu powszechnego z 1921 roku Wielka Wieś liczyła 641 mieszkańców. Lotnisko Hallerowo dynamicznie ożywiło rozwój Wielkiej Wsi, Cetniewa i Poczernina. W latach 1921-1923 wzniesiono m.in.: letniskowy domek nazywany „Hallerówką” (projekt inż. Jana Pilara ze Starogardu), tzw. „Błękitny Domek” adiutanta generała Hallera Jana Dworzańskiego, państwa Bagińskich pensjonat „Warszawianka” z gorącymi kąpielami morskimi (obecnie siedziba Straży Granicznej), pensjonat „Solmare” Wandy Andrzejewskiej oraz tzw. „Sienkiewiczówka” przy ul. Rybackiej. Na terenie dzisiejszego Centrum Przygotowań Olimpijskich Cetniewo znajdowała się

jednostka szkoleniowa żołnierzy. W 1926 roku założono Towarzystwo Przyjaciół Hallerowa, które było m.in. inicjatorem budowy kościoła pw. Św. Wojciecha. 20 stycznia 1929 roku został zatwierdzony projekt prof. Politechniki Warszawskiej inż. Lisieckiego; ks. Kazimierz Merklein poprowadził rozpoczętą w 1930 roku budowę, którą zakończono w ciągu trzech lat. W latach 1929-31 Wielka Wieś–Hallerowo została połączona z letniskiem Jastrzębia Góra drogą „Ku Słońcu”, nazywaną też „Bulwarem Nadmorskim”. Staraniem Towarzystwa 15 czerwca 1927 roku powstał przystanek kolejowy „Hallerowo”, a już 15 maja 1929 oddano do użytku stację Wielka Wieś–Hallerowo, w 1950 roku przemianowaną na Władysławowo.

Wiosną 1936 roku rozpoczęto budowę pełnomorskiego portu rybackiego, którego otwarcie nastąpiło 3 maja 1938 roku; na cześć króla Władysława IV port nazwano *Władysławowem*. W kwietniu 1939 roku weszło i wyszło z niego w morze 211 polskich kutrów oraz 5 statków pod obcą banderą. Kutry przywiozły do portu blisko 90 tys. kg ryb; uruchomiony został w porcie magazyn rybacki. We wrześniu 1939 roku przerwano lądową fazę rozbudowy portu, a pod koniec wojny Niemcy zniszczyli północną część falochronu zachodniego oraz zatopili 20 kutrów.

1 lipca 1952 roku połączono Wielką Wieś, Hallerowo i osadę przyportową w jednostkę administracyjną – gminę Władysławowo. Dwa lata później otrzymała ona status osiedla. 30 czerwca 1963 roku Władysławowo otrzymało prawa miejskie.

Zmiany administracyjne znacznie przyspieszyły, kiedy w 1955 roku we Władysławowie rozpoczęło działalność Przedsiębiorstwo Połowów i Usług Rybackich „Szkuner”; zatrudniając 937 pracowników lądowych i morskich stało się motorem rozwoju gospodarczego całego mikroregionu. W roku 1956 oddano do użytku centrum socjalne dla „Szkunera” zw. *Domem Rybaka*, z siedzibą przedsiębiorstwa, hotelem i restauracją. W pobliżu wybudowano 4 bloki mieszkalne, zorganizowano zakładowy ośrodek zdrowia. W 1958 roku przedsiębiorstwo „Szkuner” zatrudniało 1268 osób, a w roku 1961 jego 4 kutry rozpoczęły połowy na wodach afrykańskich.

Przemiany ustrojowo-gospodarcze w Polsce wpłynęły na zmianę pozycji „Szkunera” w ekonomice Władysławowa, degradując przedsiębiorstwo z pozycji dominującej, ale podjęte w latach 1986–96 inwestycje pn. „Modernizacja i rozbudowa portu” (m.in. modernizacji nabrzeża przeładunkowego, nabrzeża Wschodniego, sieci technicznych, fabryki lodu łuskowego, gruntownej przebudowy falochronu północnozachodniego, zbudowano dwa pomosty remontowe, bocznice kolejową na terenie stacji CPN we Władysławowie) przełamały stagnację. W 1994 roku port został otwarty dla turystów. W roku 2011 dokonano przeniesienia przez Ministra Skarbu Państwa 100% udziałów spółki „Szkuner” do powiatu puckiego, związując firmę z samorządem terenowym uspołeczniono jej funkcjonowanie.

Na historyczną wzmiankę zasługuje także informacja, że we Władysławowie swoją pierwszą siedzibę miała - pierwsza w historii - kaszubskojęzyczna rozgłośnia radiowa: Radio KASZĚBĚ, działająca od grudnia 2004 roku (przeniesiona z czasem do Rumi, a potem do Gdyni).

Symbolem najnowszej historii miasta jest funkcjonowanie we Władysławowie Centralnego Ośrodka Sportu CETNIEWO Ośrodka Przygotowań Olimpijskich. Zainicjowana w 2000 roku aleja *Gwiazd Sportu* identyfikuje miasto, jako najdynamiczniejsze letnisko w regionie, funkcjonujące całorocznie z ofertą turystyczną, wypracowaną przez niemalże całą społeczność dla pełnego targetu: od turystyki masowej, poprzez recepcję turystyki ekologicznej, biznesowej, po obsługę sportu kwalifikowanego i usług prozdrowotnych.

1 stycznia 2015 gmina Władysławowo zmieniła status administracyjny z miejskiego na miejsko-wiejski. Zatem wyłączono poza administrację miasta miejscowości: Chałupy, Chłapowo,

Jastrzębią Górę, Karwię, Ostrowo, Rozewie i Tupadły, nadając im status wsi. Stanowią one terytorialnie spójny wiejski obszar Gminy Władysławowo, natomiast Chałupy na Mierzei Helskiej stanowią jego eksklawę; w granicach miasta Władysławowa nadal pozostaje znaczny odcinek Mierzei Helskiej (6 km od nasady), wchodzący w skład dzielnicy Szotland.

Chałupy – niewielka osada rybacka wzmiankowana w lustracji z 1662 roku, w 1678 roku pod nazwą *Budziszew* (od nazwiska jednego z rybaków), w 1683 roku namalowana na tzw. obrazie-mapie w Swarzewie, w katastrze Fryderycjańskim z 1772 roku odnotowana została pod nazwą *Ceynowa*. Nazwa wsi Chałupy została wprowadzona administracyjnie w 1920 roku, w odrodzonej Polsce, chociaż poprzednia utrzymywała się jeszcze do roku 1928. W 1836 roku w Chałupach miało miejsce ostatnie pławienie czarownicy. Wdowie po rybaku, Krystynie Ceynowie zarzucono bezbożność i rzucanie czarów. Wieś podburzona przez znachora z Sopotu przeprowadziła na pomównionej tzw. „*próbę wody*”. Kiedy podsądna nie utopiła się, kobietę zatłuczono wiosłami. Zdarzenie było głośno komentowane nie tylko w pomorskiej prasie; znachor został skazany na dożywocie, a we wsi - dla podniesienia oświaty ludu - urządzono szkołę.

Na ogólnopolską popularność miejscowości szczególnie wpływ miał szlagier Zbigniewa Wodeckiego z 1985 roku „*Chałupy welcome to*”, satyrycznie reklamujący miejscową plażę, jako raj dla naturystów.

Chłapowo – to jedna z najstarszych nadmorskich osad. W 3 ćw. XIX wieku natrafiano tu na cmentarzysko grobów skrzynkowych kultury wschodniopomorskiej z wczesnego okresu żelaza (650 – 400 lat p.n.e.). Wydobyto m.in. popielnice, naczynia z gliny, szklane paciorki, ozdoby z bursztynu i wyroby z brązu. W 1376 roku odnotowana została wieś Klappow, w roku 1678 wymieniona w inwentarzu starostwa puckiego. W XIX stuleciu funkcjonowała jako rolnicza wieś gburiska, ale część mieszkańców trudniła się także rybołówstwem. Od 1937 roku miejscowość funkcjonuje pod obecną nazwą. Jej atrakcją jest malowniczy Wąwóz Chłapowski, zwany „Rudnikiem”, rezerwat przyrody. Wytyczone ścieżki z wkomponowanymi w zbocza ławeczkami, kładkami, poręczami i schodkami ułatwiają spacer, zaś widok klifu zwieńczonego latarnią w Rozewiu budzi niezatarte doznania.

Chłapowo jest rodzinną miejscowością popularnego kaszubskiego pisarza Augustyna Necla (ur. 1902, zm. 1976), autora m.in.: „*Krwawego sztormu*”, „*Kutrów o czerwonych żaglach*”, „*Sagi o szwedzkiej chęczy*”, „*Maszopów*”, „*W pogoni za ławicami*” oraz szkiców historycznych „*Nie rzucim ziemi*”.

Jastrzębia Góra – pierwsza wzmianka z 1848 roku *Habichtsberg* została użyta na oznaczenie najwyższego wzniesienia między Rozewiem a Chłapowem. Obecna nazwa miejscowości przyjęta się po roku 1920. Rozwój osady letniskowej nastąpił w okresie międzywojennym, kiedy tereny nadmorskie zostały poparcelowane i sprzedane na działki. Duży udział w tej aktywności miały spółki *JasGór* i *Jasne Wybrzeże*, których aktywnym udziałowcem był hrabia Aleksander de Rosset. W 1929 roku wyznaczona została, prowadząca z Wielkiej Wsi (obecnego Władysławowa), nadmorska droga „Ku Słońcu”, którą oddano do użytku w lipcu 1931 roku. W 1938 roku rozpoczęto unikatową budowę wyciągu plażowego „Światowid”, którą dokończono w roku 1966; po 5 latach stanęła winda z plaży na klif, jednakże na początku lat 80. XX wieku sztorm spowodował zawalenie konstrukcji. W 2000 roku oznaczono wysunięte najdalej na północ miejsce Polski – 54°50'11"; ustawiony z inicjatywy Towarzystwa Miłośników Jastrzębiej Góry pamiątkowy obelisk nazwano „Gwiazdą Północy”. Dziedzictwem niematerialnym są organizowane w kościele od 1992 roku Letnie

Koncerty im. Krzysztofa Pendereckiego, z udziałem Mistrza i najwybitniejszych muzyków klasycznych.

Ochrona aktywnego klifu w Jastrzębiej Górze należy do wzorcowych współczesnych rozwiązań konstrukcyjnych, które w systemie opasek gabionowych pozostaną przykładem techniki ochrony skarp.

Karwia - wieś odnotowana w roku 1274, a w 1678 roku wymieniona w lustracji starostwa puckiego. W poł. XIX wieku liczyła 200 mieszkańców, w większości potomków osadników olenderskich. Na południe od wsi znajduje się rezerwat „Bielawskie Błota” z unikatową roślinnością m.in. *moroszka białego* .

Ostrowo – ślady archeologiczne na „Kępie Ostrowskiej” potwierdzają ciągłość zasiedlenia od okresu neolitycznego, przez epokę żelaza i brązu oraz wczesne średniowiecze, do czasów współczesnych. W lustracji starostwa puckiego z 1678 roku wymieniona została wieś Ostrowo. Najstarszym reliktem architektonicznym jest chata z XVIII wieku. Budynek w siedliskach gburskich zbudowano w 2 poł. XIX i pocz. XX wieku, z tego też okresu pochodzi miejscowa szkoła.

Rozewie – nazwa odnotowana w 1359 roku; przylądek stanowił ważny punkt nawigacyjny na mapach południowego Bałtyku. W XV wieku w Locji (Flamandia) wspomina się Rozewie pod nazwą *Pasehoned*. Oznaczenie latarni na przylądku Rozewie pierwszy raz umieszczone zostało na szwedzkiej mapie Zatoki Puckiej z 1696 roku.

Decyzję o budowie nowoczesnej latarni podjęto w 1807 roku, w 1821 roku rozpoczęto budowę. 15 listopada 1822 roku zapalono 15 lamp Arganda na olej rzepakowy, w 1866 roku zainstalowano aparat Fresnela I klasy. W roku 1877 zainstalowano lampę naftową. Celem poprawy warunków nawigacyjnych zbudowano nieopodal drugą latarnię, dublując światła rozewskie. To urządzenie funkcjonowało w latach 1875-1910. Wyłączone po modernizacji starszej latarni (oświetlenie elektryczne, o większym zasięgu i unikalnej charakterystyce świecenia). Przy latarni znajduje się siłownia oraz sprężarki służące do uruchamiania zainstalowanego w 1877 roku sygnału „buczka mgłowego”. W 1910 roku latarnię Rozewie I podwyższono o konstrukcję stalową, i ponownie podwyższono ją w 1978 roku. Pozostawiono stary reflektor oraz wyposażenie elektryczne z lat 20. XX w. na swoim miejscu i utworzono Muzeum Latarni Morskich.

Miejscowość rozwinęła się jako osiedle obsługujące latarnię i funkcjonującą w pobliżu w 2 poł. XX w. jednostkę wojskową.

Tupadły - wymienione w dokumentach: z 1224 roku *Tapatle*, a w 1227 roku *Tupadla* należą do najstarszych osad nadmorskich. W 1411 roku komtur Jan von Plauen dokonał krzyżackiej lokacji wsi. Natomiast dokument wystawiony 28 lipca 1459 roku w Pucku przez banitę, króla szwedzkiego Knutsona potwierdzał nadanie 3 łanów lasu w Rozewiu dla starosty puckiego i chłopów z Tupadeł. Z pobliską plażą związany jest przekaz o miejscowych rybakach, którzy w 1598 roku wyratowali z morskiej topieli króla Zygmunta III Wazę, powracającego z nieudanej wyprawy do Szwecji. W inwentarzu starostwa puckiego w 1678 roku kolejny raz wymieniono *Tupadla*.

Prowadzone w latach 1934-36 badania archeologiczne potwierdziły ciągłość zasiedlenia od czasów mezolitycznych, poprzez neolit i epokę żelaza. To na nadmorskich nieużytkach Tupadeł narodziła się w latach 20. XX stulecia Jastrzębia Góra.

Dla właściwego odczytania dziedzictwa kulturowego Gminy Władysławowo historia poszczególnych miejscowości wymaga jeszcze opracowań monograficznych; tylko miasto Władysławowo doczekało się publikacji, skupionych głównie na międzywojennym i powojennym rozwoju.

5.2.3. Krajobraz kulturowy

Liczne stanowiska archeologiczne świadczą o ciągłości osadniczej od okresu polodowcowego, a okres wpływów rzymskich dokumentują ślady gospodarki nadmorskiej związanej ze szlakiem handlowym wiodącym z terenu Pomorza Zachodniego ku grodowi gdańskiemu i ziemiom pruskim. Najwcześniej zagospodarowany, najsilniej przekształcony w związku z działalnością kasztelanów puckich, potem krzyżaków, a w dobie nowożytnej starostów puckich i Kościoła na Pomorzu został krajobraz wsi związanych z gospodarką morską: Wielkiej Wsi, Chałup, Chłapowa, Karwii i Tupadeł. We wsiach Gminy Władysławowo nie zachowała się architektura gotycka czy nowożytna. Natomiast nazwa miejscowości Władysławowo związana jest z założeniem na Półwyspie Helskim w 1634 roku fortów obronnych strzegących wejścia do królewskiego portu w Pucku. Mimo, że obiekty militarne nie przetrwały XVII stulecia, tradycja wiąże miejscowych rybaków – Kaszubskich Strażników Polskiego Morza - z etosem Polski Morskiej.

Powrót Polski nad Bałtyk w 1920 roku z Błękitną Armią generała Józefa Hallera otworzył nowy okres w dziejach Gminy Władysławowo. Zagospodarowanie w okresie II Rzeczypospolitej niewielkiego skrawka polskiego brzegu bałtyckiego znacząco wpłynęło na budowę infrastruktury morskiego portu rybackiego we Władysławowie, rozbudowę linii kolejowej na Półwysep Helski przez Władysławowo, i drogi do Jastrzębiej Góry, miejscowości lotniskowej założonej w latach 20. XX wieku. Rozwój turystyki nadmorskiej pobudził rozbudowę pensjonatów i domów wczasowych. We wczesnych latach tego okresu dominowały obiekty nawiązujące do kanonu architektury narodowej tzw. *stylu dworkowego*, w latach 30. XX w. rozpowszechniła się estetyka modernistyczna nawiązująca do nowoczesnych rozwiązań stosowanych w Gdyni. To tego typu obiekty dokumentują przeszłość okolicznych miejscowości artefaktami stanowiącymi zasób zabytków nieruchomych podlegających ochronie w Gminie Władysławowo.

Specyficzną rolę w świadomości miejscowych odgrywa historia największego w regionie Przedsiębiorstwa Połowów i Usług Rybackich „Szkuner”, założonego w 1955 roku w infrastrukturze oddanego do użytku 3 maja 1938 roku portu rybackiego. Jego funkcjonowanie uwarunkowało rozwój miasta Władysławowa i lokalną ekonomikę związaną z rybołówstwem i przetwórstwem ryb, pozostając symbolem wykraczającym poza aktywność gospodarczą.

Niematerialne dziedzictwo stanowi język kaszubski, kaszubska kultura muzyczna oraz folklor wiejski i obrzędowość rybaków zatokowych i morskich. Tradycje maszoperii i charakterystyczne szkutnictwo pomeranek (żaglowych łodzi rybackich i transportowych popularnych na Zatoce Puckiej) pozostają unikatowym wyróżnikiem Gminy Władysławowo.

5.2.4. Zabytki archeologiczne

Zagadnienie identyfikacji dziedzictwa archeologicznego oraz środków jego ochrony i form zintegrowanej konserwacji reguluje Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Archeologicznego, której sygnatariuszem od 1996 roku jest Rzeczpospolita Polska (Dz. U. z 1996 r. nr 120, poz. 564). Ochrona zabytków archeologicznych polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków, ich

zagospodarowanie i utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla ich wartości oraz uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska (art. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Ponadto ochrona dziedzictwa archeologicznego została wpisana akty normatywne dotyczące ochrony powierzchni ziemi, polegającej m.in. na zachowaniu funkcji kulturowych zbioru dziedzictwa archeologicznego (art. 101 pkt. 2 lit. f ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo Ochrony Środowiska).

Początki archeologii na terenie Gminy Władysławowo sięgają 3 ćw. XIX wieku. Szczególnie interesujące są odkrycia Ludwika Sawickiego i Józefa Kostrzewskiego z lat 30. XX w. i poł. XX stulecia z okolic Chłapowa, obejmujące 124 groby skrzynkowe kultury wschodniopomorskiej z epoki żelaza (650-400 p.n.e.). Zawierały m.in. dobrze zachowane ozdoby z bursztynu, popielnice, szklane paciorki, naczynia gliniane, biżuterię. Kolejne badania doprowadziły do odkrycia śladów osadnictwa z okresu neolitu (4200-1700 p.n.e.) oraz epoki brązu (2000-1000 p.n.e.). Również rozpoznanie Kępy Ostrowskiej, przeprowadzone w okresie międzywojennym przez L. Sawickiego i J. Kostrzewskiego, skutkowało wydzieleniem 25 stanowisk archeologicznych, datowanych od mezolitu do neolitu. Dalsze prace badawcze prowadzono w roku 1959, w latach 1974-79 oraz 1981-83; w ich efekcie zarejestrowano kolejne stanowiska archeologiczne.

W latach 1934–36 przeprowadzono również badania archeologiczne na terenie nowo zakładanej Jastrzębiej Góry. Odkryto ślady osadnictwa z wczesnej epoki żelaza (640-400 p.n.e.), a w latach 1975–80 ślady osadnictwa z epoki mezolitu (8000 - 4200 p.n.e.).

W ramach realizowanego od 1978 roku przedsięwzięcia poszukiwania, rejestrowania i nanoszenia na mapy stanowisk archeologicznych tzw. Archeologicznego Zdjęcia Polski na terenie Gminy Władysławowo zlokalizowano 150 zaewidencjonowanych stanowisk archeologicznych, zestawionych w tabeli 2: *Wykaz stanowisk archeologicznych w Gminie Władysławowo*. Ewidencja stanowisk archeologicznych jest zbiorem otwartym, w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych mogą zostać zidentyfikowane kolejne ślady osadnicze.

Tabela 2: Wykaz stanowisk archeologicznych w Gminie Władysławowo

miejsowość	nr stanowiska	rodzaj stanowiska	chronologia	Nr ob.azp; nr st.
Tupadły	1	obozowisko; obozowisko	mezolit; neolit	2-41;1;
Tupadły	2	obozowisko; obozowisko	epoka kamienia; mezolit	2-41;31;
Tupadły	3	obozowisko	mezolit	2-41;74;
Tupadły	4	osada; osada; ślad osadnictwa; osada	neolit; okres wpływów rzymskich; wczesne średniowiecze/średniowiecze; hallstatt c-d	2-41;41;
Tupadły	5	osada, cmentarzysko, ślad osadnictwa	neolit, wczesna epoka żelaza, wczesne średniowiecze	2-41;83;
Tupadły	6	ślad osadnictwa; znalezisko luźne	neolit; wczesna epoka żelaza?	2-41;85;
Tupadły	7	ślad osadnictwa	epoka kamienia	2-41;84;
Tupadły	8	cmentarzysko?	hallstatt d	
Tupadły	9	osada; cmentarzysko	neolit; hallstatt d	2-41;23;
Tupadły	10	cmentarzysko	wczesna epoka żelaza	2-41;169;
Tupadły	11	osada?	neolit	
Tupadły	12	obozowisko	mezolit / neolit	2-41;73;
Tupadły	13	obozowisko	mezolit	2-41;30;
Tupadły	14	obozowisko;		2-41;32;
Tupadły	15	obozowisko	mezolit / neolit	2-41;45;
Tupadły	16	obozowisko	mezolit	2-41;28;
Tupadły	17	ślad osadnictwa; ślad osadnictwa	neolit; średniowiecze	2-41;76;
Tupadły	18	osada; osada	neolit; wczesne średniowiecze/średniowiecze	2-41;27;

Tupadły	19	osada; osada	neolit; wczesne średniowiecze/średniowiecze	2-41;68;
Tupadły	20	śląd osadnictwa; ślad osadnictwa; osada; ślad osadnictwa	neolit; wczesna epoka żelaza; okres wpływów rzymskich; średniowiecze / okres nowożytny	2-41;69;
Tupadły	21	śląd osadnictwa; ślad osadnictwa	epoka kamienia; średniowiecze	2-41;47;
Tupadły	22	śląd osadnictwa; osada	epoka kamienia; wczesne średniowiecze	2-41;26;
Tupadły	23	śląd osadnictwa; osada	epoka kamienia; wczesne średniowiecze	2-41;25;
Tupadły	24	śląd osadnictwa; ślad osadnictwa	neolit; wczesna epoka żelaza	2-41;75;
Tupadły	25	obozowisko; obozowisko	mezolit; neolit	2-41;29;
Tupadły	26	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze	2-41;24;
Tupadły	27	śląd osadnictwa; ślad osadnictwa	epoka kamienia; średniowiecze	2-41;48;
Tupadły	28	śląd osadnictwa; ślad osadnictwa	epoka kamienia; wczesna epoka żelaza	2-41;49;
Tupadły	29	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze/średniowiecze	2-41;61;
Tupadły	30	śląd osadnictwa; ślad osadnictwa	epoka kamienia; średniowiecze	2-41;70;
Tupadły	31	cmentarzysko	wczesna epoka żelaza	
Tupadły	32	cmentarzysko grobów skrzynkowych	pomorska	
Tupadły	33	cmentarzysko grobów skrzynkowych	pomorska	
Tupadły	34	cmentarzysko grobów skrzynkowych	pomorska	
Tupadły	35	śląd osadnictwa	pomorska	
Tupadły	36	osada?	pomorska	
Tupadły	37	znalezisko luźne	epoka kamienia	
Tupadły	38	osada?	pomorska	
Tupadły	39	osada?	pomorska	
Tupadły	40	obozowisko	mezolit	
Tupadły	41	cmentarzysko?, osada?	pomorska, pomorska	
Tupadły	42	cmentarzysko grobów skrzynkowych	hallstatt d	
Chłapowo	1	śląd osadnictwa; cmentarzysko; cmentarzysko	epoka kamienia; hallstatt c; wczesna epoka żelaza	2-41;178;
Chłapowo	2	śląd osadnictwa; cmentarzysko płaskie	epoka kamienia; epoka brązu/wczesna epoka żelaza	2-41;179;
Chłapowo	3	cmentarzysko	wczesna epoka żelaza	2-41;87;
Chłapowo	4	obozowisko; ślad osadnictwa; ślad osadnictwa; ślad osadnictwa; osada	neolit; wczesna epoka żelaza; późne średniowiecze; okres nowożytny; hallstatt c-d	2-41;106;
Chłapowo	5	obozowisko; ślad osadnictwa	neolit; wczesna epoka żelaza	2-41;107;
Chłapowo	6	obozowisko	neolit	2-41;140;
Chłapowo	7	obozowisko	neolit	2-41;139;
Chłapowo	8	obozowisko	neolit	2-41;143;
Chłapowo	9	osada	neolit	2-41;138;
Chłapowo	10	śląd osadnictwa	neolit	2-41;142;
Chłapowo	11	śląd osadnictwa	neolit	2-41;141;
Chłapowo	12	obozowisko	neolit	2-41;146;
Chłapowo	13	śląd osadnictwa; ślad osadnictwa	neolit; epoka brązu	2-41;148;
Chłapowo	14	obozowisko	neolit	2-41;150;
Chłapowo	15	osada; ślad osadnictwa	neolit; średniowiecze	2-41;151;
Chłapowo	16	osada, ślad osadnictwa	neolit, epoka brązu, średniowiecze	2-41;167;
Chłapowo	17	obozowisko	neolit	2-41;147;
Chłapowo	18	osada; ślad osadnictwa	neolit; średniowiecze	2-41;101;
Chłapowo	19	śląd osadnictwa; ślad osadnictwa	neolit; średniowiecze	2-41;100;
Chłapowo	20	osada; ślad osadnictwa	neolit; średniowiecze	2-41;102;
Chłapowo	21	śląd osadnictwa	neolit	2-41;103;
Chłapowo	22	obozowisko; ślad osadnictwa	neolit; średniowiecze	2-41;104;
Chłapowo	23	obozowisko	neolit	2-41;105;
Chłapowo	23	obozowisko	neolit	2-41;105;
Chłapowo	23	obozowisko	neolit	2-41;105;
Chłapowo	23	obozowisko	neolit	2-41;105;
Chłapowo	24	obozowisko	epoka kamienia	2-41;108;
Chłapowo	25	śląd osadnictwa, ślad osadnictwa	neolit. epoka brązu	2-41;110;
Chłapowo	26	śląd osadnictwa	neolit	2-41;109;
Chłapowo	28	osada; ślad osadnictwa	neolit; średniowiecze	2-41;88;
Chłapowo	29	osada; ślad osadnictwa; ślad osadnictwa	neolit; wczesna epoka żelaza; średniowiecze	2-41;29;

Chłapowo	30	obozowisko; ślad osadnictwa; osada; ślad osadnictwa	neolit; wczesne średniowiecze; wczesne średniowiecze; średniowiecze	2-41;90;
Chłapowo	31	ślad osadnictwa	neolit	2-41;91;
Chłapowo	32	cmentarzysko	hallstatt c	
Chłapowo	33	osada otwarta	hallstatt c?	
Jastrzębia Góra	1	cmentarzysko grobów skrzynkowych; ślad osadnictwa; znalezisko luźne	wczesna epoka żelaza; wczesna epoka żelaza; epoka nieokreślona	
Jastrzębia Góra	2	cmentarzysko?; cmentarzysko?; znalezisko luźne	hallstatt; wczesna epoka żelaza; wczesna epoka żelaza	
Jastrzębia Góra	3	cmentarzysko	wczesna epoka żelaza	
Jastrzębia Góra	4	obozowisko; ślad osadnictwa; osada	mezolit; neolit; mezolit	
Jastrzębia Góra	5	obozowisko; osada; cmentarzysko; cmentarzysko?; znalezisko luźne	mezolit; -; hallstatt d; epoka nieokreślona; neolit	2-41;42;
Jastrzębia Góra	6	ślad osadnictwa	epoka kamienia	1-41;2;
Jastrzębia Góra	7	ślad osadnictwa	neolit	1-41;3;
Jastrzębia Góra	8	obozowisko	mezolit	1-41;1;
Jastrzębia Góra	9	ślad osadnictwa	neolit	1-41;4;
Jastrzębia Góra	10	ślad osadnictwa	neolit	2-41;86;
Ostrowo	1	obozowisko	mezolit	2-41;18;
Ostrowo	2	obozowisko	mezolit	2-41;181;
Ostrowo	3	ślad osadnictwa; ślad osadnictwa	epoka kamienia; średniowiecze	2-41;17;
Ostrowo	4	obozowisko	mezolit	2-41;180;
Ostrowo	5	obozowisko	mezolit	2-41;44;
Ostrowo	6	obozowisko; ślad osadnictwa; ślady osadnictwa	mezolit; mezolit; neolit	2-40;7;
Ostrowo	7	ślad osadnictwa	epoka kamienia	2-40;18;
Ostrowo	8	obozowisko; znalezisko luźne	mezolit; mezolit	2-40;2;
Ostrowo	9	osada; ślad osadnictwa; osada	neolit; wczesna epoka żelaza; wczesne średniowiecze	2-40;25;
Ostrowo	10	ślad osadnictwa; osada; znalezisko luźne; osada?	średniowiecze; średniowiecze; mezolit / neolit; mezolit	2-40;9;
Ostrowo	11	obozowisko; obozowisko; ślad osadnictwa; osada	mezolit; neolit; średniowiecze; wczesne średniowiecze	2-40;8;
Ostrowo	12	obozowisko?; osada; ślad osadnictwa; osada	mezolit; neolit; wczesne średniowiecze; średniowiecze	2-40;11;
Ostrowo	13	obozowisko; osada; ślad osadnictwa; osada?; osada; osada; osada; osada; osada	mezolit; neolit; epoka brązu; wczesna epoka żelaza; okres wpływów rzymskich; wczesne średniowiecze; średniowiecze; -; wczesna epoka żelaza	2-40;13;
Ostrowo	14	obozowisko; obozowisko; osada; osada; ślad osadnictwa; osada	mezolit; neolit; mezolit; neolit; średniowiecze; epoka nieokreślona	2-40;23;
Ostrowo	15	ślad osadnictwa; osada	mezolit; średniowiecze	2-40;12;
Ostrowo	16	ślad osadnictwa; osada	epoka kamienia; średniowiecze	2-40;5;
Ostrowo	17	ślad osadnictwa; osada	epoka kamienia; wczesne średniowiecze	2-40;10;
Ostrowo	18	ślad osadnictwa	wczesne średniowiecze	2-40;15;
Ostrowo	19	obozowisko	mezolit	2-40;4;
Ostrowo	20	ślad osadnictwa; ślad osadnictwa; ślad osadnictwa	epoka kamienia; epoka brązu; średniowiecze	2-40;16;
Ostrowo	21	ślad osadnictwa; osada?	epoka kamienia; średniowiecze	2-40;26;
Ostrowo	22	ślad osadnictwa	epoka kamienia	2-41;22;
Ostrowo	23	osada; osada	wczesne średniowiecze; średniowiecze	2-40;6;
Ostrowo	23	osada; osada	wczesne średniowiecze; średniowiecze	2-40;6;
Ostrowo	23	osada; osada	wczesne średniowiecze; średniowiecze	2-40;6;
Ostrowo	23	osada; osada	wczesne średniowiecze; średniowiecze	2-40;6;
Ostrowo	24	ślad osadnictwa	epoka kamienia	;2-41;19;
Ostrowo	25	ślad osadnictwa; ślad osadnictwa; ślad osadnictwa	epoka kamienia; wczesne średniowiecze; średniowiecze	2-40;20;
Ostrowo	26	ślad osadnictwa; ślad osadnictwa	epoka kamienia; średniowiecze	2-40;3;
Ostrowo	27	ślad osadnictwa	epoka kamienia	2-40;24;
Ostrowo	28	ślad osadnictwa	epoka kamienia	2-40;21;
Ostrowo	29	ślad osadnictwa	średniowiecze	2-40;1;
Ostrowo	29	ślad osadnictwa	średniowiecze	2-40;1;
Ostrowo	30	znalezisko luźne	epoka kamienia	

Ostrowo	31	obozowisko; obozowisko	mezolit; neolit	
Ostrowo	32	cmentarzysko grobów skrzynkowych	hallstatt	
Władysławowo	1	cmentarzysko	wczesna epoka żelaza	2-42;15;
Władysławowo	2	cmentarzysko grobów skrzynkowych	hallstatt d	
Władysławowo	3	osada; cmentarzysko; ślad osadnictwa; osada; osada; punkt osadniczy; punkt osadniczy	neolit; wczesna epoka żelaza; wczesne średniowiecze; wczesna epoka żelaza; okres wpływów rzymskich; wczesna epoka żelaza; wczesne średniowiecze	2-42;1;
Władysławowo	4	osada; osada; osada; osada; osada; punkt osadniczy; osada?; punkt osadniczy	neolit; wczesna epoka żelaza; wczesne średniowiecze; średniowiecze; okres wpływów rzymskich; epoka nieokreślona; epoka nieokreślona; wczesna epoka żelaza	3-42;1;
Władysławowo	5	skarb	iv-v okres epoki brązu	3-42;36;
Władysławowo	6	cmentarzysko	wczesna epoka żelaza	2-42;3;
Władysławowo	7	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesny i środkowy okres laterański	
Władysławowo	8	obozowisko; ślad osadnictwa	neolit; wczesna epoka żelaza	
Władysławowo	9	osada; ślad osadnictwa	neolit; wczesna epoka żelaza	2-42;4;
Władysławowo	10	ślad osadnictwa; ślad osadnictwa; ślad osadnictwa	neolit; epoka brązu; średniowiecze	2-42;2;
Władysławowo	11	obozowisko; ślad osadnictwa	neolit; średniowiecze	2-42;7;
Władysławowo	12	osada	neolit	3-42;8;
Władysławowo	13	ślad osadnictwa	średniowiecze	2-42;6;
Władysławowo	13	ślad osadnictwa	średniowiecze	2-42;6;
Władysławowo	14	obozowisko	neolit	2-42;8;
Władysławowo	15	ślad osadnictwa	średniowiecze	3-42;12;
Władysławowo	16	osada; ślad osadnictwa	neolit; średniowiecze	3-42;27;
Władysławowo	17	ślad osadnictwa	epoka kamienia	3-42;28;
Władysławowo	18	ślad osadnictwa	neolit	2-41;149;
Władysławowo	19	ślad osadnictwa; osada; cmentarzysko	epoka kamienia; -; wczesne średniowiecze?	2-42;9;
Władysławowo	20	obozowisko; ślad osadnictwa	neolit; wczesna epoka żelaza	2-41;144;
Władysławowo	21	cmentarzysko	epoka brązu	
Władysławowo	22	znalezisko luźne; cmentarzysko grobów skrzynkowych	hallstatt c; wczesna epoka żelaza	
Władysławowo	23	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza	
Władysławowo	24	znalezisko luźne	wczesne średniowiecze	
Władysławowo	25	znalezisko luźne	mezolit	
Władysławowo	26	znalezisko luźne	epoka kamienia	
Władysławowo	27	skarb	okres wpływów rzymskich	
Władysławowo	28	osada	epoka kamienia	
Władysławowo	29	ślad osadnictwa	epoka nieokreślona	
Władysławowo	30	znalezisko luźne; znalezisko luźne	okres późnolaterński; okres wpływów rzymskich	
Władysławowo	31	cmentarzysko	hallstatt c	
Władysławowo	32	osada?	wczesne średniowiecze	
Władysławowo	33	ślad osadnictwa; ślad osadnictwa	epoka kamienia; wczesna epoka żelaza	

Stanowiska archeologiczne podlegają ewidencji i dokumentacji **Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku**

adres: ul. Dyrekcyjna 2-4; 80-852 Gdańsk; e-mail: gdansk@zabytki.mail.pl
tel.: 58 301 62 67, 58 320 20 94; fax: 58 301 62 68.

Podstawowym sposobem ochrony konserwatorskiej dziedzictwa archeologicznego jest eliminacja działań inwestycyjnych i gospodarczych na terenie stanowisk archeologicznych. Prowadzenie niezbędnych badań archeologicznych winno mieć charakter fakultatywny i być ograniczone jedynie do sytuacji nieuniknionego zagrożenia zniszczeniem wskutek działalności inwestycyjnej i gospodarczej. Pożądaną formą ochrony dziedzictwa archeologicznego jest tworzenie

parków kulturowych, których funkcjonowanie regulują przepisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Celem zapewnienia trwałej ochrony *in situ* wielokulturowego kompleksu osadniczego we wsi Ostrowo oraz osady neolitycznej w Swarzewie częściowo znajdującej się w granicach Gminy Władysławowo, z cmentarzyskiem płaskim kultury pomorskiej we Władysławowie - poszczególne stanowiska zostały wpisane do rejestru zabytków archeologicznych województwa pomorskiego prowadzonego przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku. Stanowiska archeologiczne, na które zostały wydane decyzje administracyjne zawierające określenie obszaru objętego ochroną zestawiono w tabeli 2-A: *Wykaz stanowisk archeologicznych w Gminie Władysławowo wpisanych do rejestru zabytków archeologicznych województwa pomorskiego (stan aktualny na 15.02.2018).*

Tabela 2_A: Wykaz stanowisk archeologicznych w Gminie Władysławowo wpisanych do rejestru zabytków archeologicznych województwa pomorskiego

pozycja w rej. zab. archeolog.	data wpisu do rej. zab. archeolog.	nazwa obiektu	miejsowość	adres	dawny nr w rej. zab. archeolog
C-464	1983-07-06	Wielokulturowy kompleks osadniczy we wsi Ostrowo (stanowisko 13)	OSTROWO	Ostrowo, ok. 675m na zach. od centrum wsi; dz.ewid.: 61, 62, 63, 65/4, 64	380/Archeol.
C-465	1983-07-06	Wielokulturowy kompleks osadniczy we wsi Ostrowo (stanowisko 14)	OSTROWO	Ostrowo, ok. 950m na zach. od centrum wsi; dz.ewid.: 43, 44, 48	381/Archeol.
C-466	1983-07-06	Wielokulturowy kompleks osadniczy we wsi Ostrowo (stanowisko 12)	OSTROWO	Ostrowo, dz.ewid.: 65/1, 65/3, 68	382/Archeol.
C-479	1984-11-12	Osada nr 39 w Swarzewie w kompleksie osad na krawędzi Kępy Swarzewskiej	SWARZEWO /WŁADYSŁAWOWO	na pn. od wsi Swarzewo i na wsch. od drogi Swarzewo-Władysławowo; dz. ewid. 644/1	395/Archeol.
C-482	1984-12-18	Stanowisko nr 4 we Władysławowie w kompleksie osad na krawędzi Kępy Swarzewskiej	WŁADYSŁAWOWO	na wsch od drogi Puck-Władysławowo; dz.ewid.: 559, 560, 561, 562, 564/1, 564/2, 565, 566, 567, 570, 571, 572, 574, 575, 576, 577/1, 578	398/Archeol.
C-491	1985-04-24	Cmentarzysko płaskie kultury pomorskiej we Władysławowie w kompleksie osadniczym krawędzi Kępy Swarzewskiej	WŁADYSŁAWOWO	Władysławowo, na pd od Domu Rybaka, na zach. od ul. Abrahama, na pn. od ul. Szkutników; dz.ewid.: 325	407/Archeol.
C-515	1987-10-26	Cmentarzysko płaskie w Swarzewie (stanowisko 22) w kompleksie osadniczym krawędzi Kępy Swarzewskiej	SWARZEWO /WŁADYSŁAWOWO	Swarzewo, na pd. od drogi Chłapowo-Poczernino, ok. 450 m na pn-wsch. od pkt. wys. 54,0 n.p.m.: dz.ewid.: 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439	430/Archeol.

5.2.5. Zabytki nieruchomości

Najstarsze zabytki nieruchomości w Gminie Władysławowo to średniowieczne układy ruralistyczne wsi nadmorskich: Wielkiej Wsi (ul. Starowiejska i pobliskie we Władysławowie), Tupadeł i Chłapowa. W Jastrzębiej Górze i Hallerowie (dzielnica Władysławowa) czytelne są układy urbanistyczne z okresu międzywojennego, charakterystyczne dla modernizmu, oraz nadmorska „Droga ku słońcu” z Władysławowa do Jastrzębiej Góry.

W zakresie architektury świadkami przeszłości pozostają nieliczne i znacznie zniekształcone w stosunku do pierwotnego wyglądu *domy rybackie* (Wielka Wieś/Władysławowo, Chłapowo, Chałupy, Karwia, Tupadły) oraz murowane z cegły domy gburkie, które z powodu charakterystycznych cech występujących w architekturze mieszkalnej końca XIX i 1 ćw. XX wieku na Pomorzu, można określić terminem: *dom pomorski*. Ich lokalizacja w siedliskach gburkich z zabudowaniami gospodarskimi stanowi o wartości budownictwa regionalnego. Obiektami wyróżniającymi się w przestrzeni wiejskiej są, murowane z cegły na przełomie XIX i XX stulecia, wiejskie szkoły (Karwia, Ostrowo, Tupadły, Władysławowo). Najwartościowsze zespoły architektoniczne to infrastruktura związana z gospodarką morską: latarnia morska (Rozewie), budynki administracji morskiej tj. kapitanat portu, urząd celny, „Dom Rybaka” oraz związane z rozwojem turystyki nadmorskiej domy wczasowe i pensjonaty (Jastrzębia Góra, Władysławowo). Architekturę sakralną reprezentują przydrożne kapliczki z 2 poł. XIX w. i 1 poł. XX w. oraz jeden z pierwszych nowoczesnych kościołów (Władysławowo), w historii architektury obiekt o znaczeniu ogólnopolskim. Osobną kategorię architektoniczną, wyróżniającą w regionie Gminę Władysławowo, stanowią obiekty noclegowe związane z rozwojem turystyki nadmorskiej: wille, pensjonaty, domy letniskowe i ośrodki wczasowe; w Jastrzębiej Górze i Władysławowie zachowały się interesujące przykłady tzw. stylu dworkowego i nowoczesnego modernizmu.

Obiekty objęte ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków województwa pomorskiego prowadzonego przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku zestawiono w tabeli 3: *Wykaz zabytków nieruchomości w Gminie Władysławowo wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego (stan aktualny na 15.02.2018)*, il. 2-27.

Tabela 3: Wykaz zabytków nieruchomości w Gminie Władysławowo wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości województwa pomorskiego

pozycja w rej. zab.	data wpisu do rej. zab.	nazwa obiektu	miejsowość	adres	numer ilustracji
574	1972-01-04 / 2014-11-13	zespół latarni morskiej ROZEWIE	Rozewie	ul. L. Wzorka 1; ul. Rozewska 15-17	2-24
885	1978-01-30	dom gen. Józefa Hallera tzw. Hallerówka	Władysławowo	ul. Morska 6	25
886	1978-01-30	dom adiutanta gen. Józefa Hallera	Władysławowo	ul. Ks. Merkleina 5	26
1108	1986-02-10	kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NPM	Władysławowo	Aleja S. Żeromskiego 32	27

Obiekty zabytkowe nieruchomości w Gminie Władysławowo objęte ochroną prawną poprzez wpis do Gminnej Ewidencji Zabytków zestawiono w tabeli 4: *Wykaz zabytków nieruchomości*

wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków w Gminie Władysławowo (stan aktualny na 15.02.2018),
il. 2-90.

Tabela 4: Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków w Gminie Władysławowo

lp	miejsowość	obiekt	ulica	nr	Uwagi/ nr rejestru zabytków
1	Chałupy	DOM POMORSKI	Kaperska	18-20	
2	Chałupy	KRZYŻ	Kaperska	19	
3	Chałupy	DOM POMORSKI	Kaperska	45	
4	Chałupy	PENSJONAT	Kaperska	53	
5	Chłapowo	DOM POMORSKI	Górnicza	2	
6	Chłapowo	KAPLICZKA	Górnicza /Władysławowska		
7	Chłapowo	KRZYŻ	Górnicza/Zagrodowa		
8	Chłapowo	KAPLICZKA	Kopalniana/Solna		
9	Chłapowo	DOM POMORSKI	Władysławowska	30	
10	Chłapowo	DOM POMORSKI	Władysławowska	34	
11	Chłapowo	DOM POMORSKI	Władysławowska	36	
12	Chłapowo	DOM POMORSKI	Władysławowska	38	
13	Chłapowo	DOM POMORSKI	Władysławowska	40	
14	Chłapowo	BUDYNEK GOSPODARSKI w siedlisku gburskim	Władysławowska	57	
15	Chłapowo	KAPLICZKA	Władysławowska	65	
16	Chłapowo	DOM	Władysławowska	75	
17	Chłapowo	DOM	Władysławowska	81-83	
18	Chłapowo	DOM	Władysławowska	85	
19	Jastrzębia Góra	PENSJONAT „MARYSIA”	Bałycka	17	
20	Jastrzębia Góra	WILLA „JASNA”	Bałycka	24	
21	Jastrzębia Góra	PENSJONAT „MAKI II”	Bałycka	27	
22	Jastrzębia Góra	DOM WZASOWY „RYBITWA”	Bałycka	28	
23	Jastrzębia Góra	DOM WZASOWY „CZAJKA”	Bałycka	28	
24	Jastrzębia Góra	PENSJONAT ”MADONNA”	Bałycka	29	
25	Jastrzębia Góra	DOM WZASOWY „FREGATA”	Bałycka	30	
26	Jastrzębia Góra	WILLA „MEWA”	Bałycka	32	
27	Jastrzębia Góra	WILLA „NADMORSKA”, ob. pensjonat „VICTOR”	Bałycka	33	
28	Jastrzębia Góra	PENSJONAT, ob. DW Politechniki Gdańskiej	Bukowa	5	
29	Jastrzębia Góra	KAPLICA pw. św. Andrzeja Boboli	Kaszubska	9	
30	Jastrzębia Góra	PENSJONAT „TURKUS”	Klonowa	5	
31	Jastrzębia Góra	DOM LETNISKOWY „DWOREK ECHO”	Klonowa	7	
32	Jastrzębia Góra	PENSJONAT „WILLA MARIA”	Królewska	9	
33	Jastrzębia Góra	PENSJONAT „LEŚNY DWOREK”	Marynarska	9	
34	Jastrzębia Góra	DOM LETNISKOWY	Polna	2	
35	Jastrzębia Góra	PENSJONAT „IRENA”	Słowackiego	7	
36	Jastrzębia Góra	PENSJONAT „PUCHATEK”	Słowackiego	7	
37	Jastrzębia Góra	PENSJONAT „GRZYBEK”	Słowackiego	7	

38	Jastrzębia Góra	DOM WZASOWY „FALEZA”	Słowackiego	7	
39	Jastrzębia Góra	PENSJONAT „WILLA KASZUBKA”	Spacerowa	1	
40	Jastrzębia Góra	DOM WZASOWY	Wiejska	8	
41	Jastrzębia Góra	DROGA KU SŁOŃCU ob. DW215	DW215 z Władysławowa do JASTRZĘBIEJ Góry		
42	Jastrzębia Góra	OBELISK upamiętniający Zygmunta III Wazę	Rozewska		
43	Karwia	DOM POMORSKI	12 Marca	5	
44	Karwia	DOM	12 Marca	7-9	
45	Karwia	DOM POMORSKI	12 Marca	24	
46	Karwia	KAPLICZKA	12 Marca	64	
47	Karwia	DOM POMORSKI	Dobra	6	
48	Karwia	KOŚCIÓŁ rzym.-kat. pw. Św. Antoniego Padewskiego	Kolorowa	2	
49	Karwia	DOM POMORSKI	Kopernika	5	
50	Karwia	PENSJONAT „ŁUCJA”	Wojska Polskiego	2	
51	Karwia	DOM POMORSKI	Wojska Polskiego	25	
52	Karwia	SZKOŁA, ob. bud. mieszkalny	Wojska Polskiego	30	
53	Karwia	BUDYNEK GOSPODARCZY w zespole SZKOŁY	Wojska Polskiego	30	
54	Karwia	DOM POMORSKI	Wojska Polskiego	33	
55	Karwia	DOM	Wojska Polskiego	37-39	
56	Karwia	KRZYŻ	Wojska Polskiego /Kopernika		
57	Ostrowo	SZKOŁA ob. kaplica pw. Niepokalanego Poczęcia NPM	Zabytkowa	2	
58	Ostrowo	DOM POMORSKI w siedlisku gberskim	Zabytkowa	6	
59	Ostrowo	BUDYNEK GOSPODARSKI w siedlisku gberskim	Zabytkowa	4	
60	Ostrowo	PENSJONAT	Zabytkowa	5	
61	Ostrowo	DOM POMORSKI	Zabytkowa	9	
62	Ostrowo	KAPLICZKA	Zabytkowa	29	
63	Ostrowo	BUDYNEK GOSPODARSKI w siedlisku gberskim	Zabytkowa	35	
64	Rozewie	ZESPÓŁ LATARNI MORSKIEJ „ROZEWIE” w skład którego wchodzi: A. kompleks zabudowań związanych z latarnią morską Rozewie I; B. kompleks zabudowań związanych z latarnią morską Rozewie II; C. zieleni komponowana związana z zespołem latarni morskiej Rozewie			
65	Rozewie	LATARNIA MORSKA ROZEWIE I	Leona Wzorka	1	574
66	Rozewie	DOM LATARNIKA w zespole latarni morskiej ROZEWIE I	Leona Wzorka	1	574
67	Rozewie	WIELORODZINNY DOM DLA RODZIN LATARNIKÓW w zespole latarni morskiej ROZEWIE I	Leona Wzorka	1	574
68	Rozewie	BUDYNEK GOSPODARCZY przy domu dla rodzin latarników w zespole latarni morskiej ROZEWIE I	Leona Wzorka	1	574
69	Rozewie	MASZYNOWNIA w zespole latarni morskiej ROZEWIE I	Leona Wzorka	1	574
70	Rozewie	KOMIN MASZYNOWNI w zespole latarni morskiej ROZEWIE I	Leona Wzorka	1	574
71	Rozewie	SYGNALIZATORNIA AKUSTYCZNA tzw. SYRENOWNIA w zespole latarni morskiej ROZEWIE I	Leona Wzorka	1	574
72	Rozewie	PIEKARNIA z piecem chlebowym i wędzarnią w zespole latarni morskiej ROZEWIE I	Leona Wzorka	1	574

73	Rozewie	STODOŁA w zespole latarni morskiej ROZEWIE I	Leona Wzorka	1	574
74	Rozewie	BUDYNEK MIESZKALNY z aneksem gospodarczym w zespole latarni morskiej ROZEWIE I	Leona Wzorka	1	
75	Rozewie	OBELISK upamiętniający 10.02.1920 w zespole latarni morskiej ROZEWIE I	Leona Wzorka	1	
76	Rozewie	OBELISK z popiersiem STEFANA ŻEROMSKIEGO w zespole latarni morskiej ROZEWIE I	Leona Wzorka	1	
77	Rozewie	LATARNIA MORSKA ROZEWIE II wraz z budynkiem administracyjno-mieszkalnym	Rozewska	15	574
78	Rozewie	STODOŁA w zespole latarni morskiej ROZEWIE II	Rozewska	15	574
79	Rozewie	BUDYNEK INWENTARSKI w zespole latarni morskiej ROZEWIE II	Rozewska	15	574
80	Rozewie	ALEJE LIPOWE wzdłuż dróg dojazdowych do latarni morskiej ROZEWIE I	Leona Wzorka	1	574
81	Rozewie	ALEJA LIPOWA w zespole latarni morskiej ROZEWIE II	Rozewska	15	574
82	Rozewie	SZPALER KASZTANOWCÓW w zespole latarni morskiej ROZEWIE II	Rozewska	15	574
83	Rozewie	ALEJA LIPOWA wzdłuż ścieżki pomiędzy latarniami I i II	Leona Wzorka	1	574
84	Rozewie	DOM w zespole latarni morskiej ROZEWIE	Garnizonowa	10	
85	Rozewie	BUDYNEK MIESZKALNY w zespole latarni morskiej ROZEWIE	Rozewska	17 A	
86	Rozewie	BUDYNEK GOSPODARCZY w zespole latarni morskiej ROZEWIE	Rozewska	17 A	
87	Tupadły	DOM POMORSKI	Pucka	26	
88	Tupadły	KAPLICZKA	Pucka	33A	
89	Tupadły	DOM POMORSKI	Pucka	44	
90	Tupadły	SZKOŁA ob. DOM	Szkolna	3	
91	Władysławowo	KOŚCIÓŁ pw. Wniebowzięcia NMP	Al. S. Żeromskiego	32	1108
92	Władysławowo	KAPLICZKA	Bohaterów Kaszubskich	1	
93	Władysławowo	DOM	Bohaterów Kaszubskich	4	
94	Władysławowo	DOM	Bohaterów Kaszubskich	11	
95	Władysławowo	DOM POMORSKI	Bohaterów Kaszubskich	22	
96	Władysławowo	BUDYNEK GOSPODARCZY w siedlisku rybackim	Bohaterów Kaszubskich	22	
97	Władysławowo	DOM	Bohaterów Kaszubskich	23	
98	Władysławowo	DOM	Bohaterów Kaszubskich	29	
99	Władysławowo	DOM	Bohaterów Kaszubskich	39	
100	Władysławowo	DOM	Bohaterów Kaszubskich	50	
101	Władysławowo	DOM	Bohaterów Kaszubskich	58	
102	Władysławowo	relikty PARKU DWORSKIEGO d. folwarku POCZERNINO	Droga Chłapowska	32-36	
103	Władysławowo	DOM RYBAKA ob. Urząd Miejski	gen. J. Hallera	19	
104	Władysławowo	KAPITANAT PORTU	Hryniewieckiego	2	
105	Władysławowo	URZĄD CELNY	Hryniewieckiego	3	
106	Władysławowo	WILLA gen. J. Hallera HALLERÓWKA	Morska	6	885
107	Władysławowo	WILLA adiutanta gen. J. Hallera	Merkleina	1A	886
108	Władysławowo	PENSIJONAT z restauracją	Męczenników Wielkiej Wsi	5	
109	Władysławowo	DOM	Męczenników Wielkiej Wsi	13	
110	Władysławowo	DOM	Męczenników Wielkiej Wsi	26	

111	Władysławowo	DOM	Męczenników Wielkiej Wsi	32	
112	Władysławowo	DOM	Męczenników Wielkiej Wsi	35	
113	Władysławowo	DOM	J. Myślisza	1	
114	Władysławowo	DOM	J. Myślisza	2	
115	Władysławowo	DOM	Nadmorska	11	
116	Władysławowo	DOM	Niepodległości	3	
117	Władysławowo	DOM POMORSKI	Niepodległości	4	
118	Władysławowo	SZKOŁA ob. przedszkole	Niepodległości	6	
119	Władysławowo	BUDYNEK GOSPODARCZY w zespole szkoły	Niepodległości	6	
120	Władysławowo	dwie HALE PORTOWE na terenie portu rybackiego	Portowa	22	
121	Władysławowo	DOM	Rybacka	10-12	
122	Władysławowo	DOM	Rybacka	14-16	
123	Władysławowo	WILLA	Rybacka	15	
124	Władysławowo	DOM	Starowiejska	1	
125	Władysławowo	DOM	Starowiejska	3	
126	Władysławowo	DOM	Starowiejska	6-6 A	
127	Władysławowo	DOM POMORSKI	Starowiejska	7	
128	Władysławowo	DOM w siedlisku gburskim	Starowiejska	9	
129	Władysławowo	BUDYNEK GOSPODARSKI w siedlisku gburskim	Starowiejska	9	
130	Władysławowo	KAPLICZKA	Starowiejska	9	
131	Władysławowo	DOM	Starowiejska	11	
132	Władysławowo	DOM	Starowiejska	16	
133	Władysławowo	DOM POMORSKI	Starowiejska	19	
134	Władysławowo	DOM POMORSKI	Starowiejska	24	
135	Władysławowo	BUDYNEK GOSPODARCZY	Starowiejska	24	
136	Władysławowo	KAPLICZKA	Starowiejska/Bohaterów Kaszubskich		
137	Władysławowo	DOM	Średnia	2-4	
138	Władysławowo	DOM	Średnia	3 A	
139	Władysławowo	DOM	Średnia	5	
140	Władysławowo	DOM	Średnia	7	
141	Władysławowo	DOM POMORSKI	Średnia	10	
142	Władysławowo	DWORZEC KOLEJOWY	Towarowa		
143	Władysławowo	WIEŻA CIŚNIEŃ	Towarowa		

5.2.6. Zabytki ruchome

Gmina Władysławowo nie posiada w swoim władaniu zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków ruchomych województwa pomorskiego. Na terenie gminy nie ma zarejestrowanych kolekcji zabytków ruchomych.

5.2.7. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Gmina Władysławowo nie posiada wyodrębnionej jednostki powołanej do gromadzenia i badania oraz opieki nad obiektami posiadającymi wartość historyczną bądź artystyczną o znaczeniu regionalnym lub lokalnym. Lokalni miłośnicy przeszłości dysponują prywatnymi zbiorami artefaktów związanych z przeszłością Gminy Władysławowo (pocztówki z przełomu XIX i XX wieku), tradycjami

rybackimi (dawne narzędzia połowowe z poł. XX w.) i kulturą kaszubską (haft i sprzęty gospodarstw domowych z 1 poł. XX w., stare sprzęty i maszyny rolnicze, rzeźby ludowe).

Na terenie Gminy Władysławowo funkcjonują następujące placówki muzealne:

W zabytkowych willach gen. Józefa Hallera i jego adiutanta (rejestr zabytków województwa pomorskiego nr 885 i 886; GEZ nr 106/2018 i 107/2018) mieści się **Oddział Muzeum Ziemi Puckiej im. Floriana Ceynowy w Pucku zwany „Hallerówką”**. Obecnie w Hallerówce znajduje się stała ekspozycja pt. „Dla Ciebie Polsko i dla Twej Chwały. Życie i służba gen. J. Hallera (1873-1960)”, na którą składają się przede wszystkim pamiątki poświęcone Generałowi oraz żołnierzom z Błękitnej Armii. Do najcenniejszych zbiorów należą rzeczy osobiste podarowane przez Izabellę Haller. W zabytkowej willi adiutanta gen. Józefa Hallera mieści się ekspozycja stała pt. „Na lotnisku u Hallera”, prezentującą historię wypoczynku letniego na terenie Ziemi Puckiej od końca XIX wieku do 1989 r.

Na etapie organizacyjnym jest zagroda w Ostrowie, przy wsparciu Gminy Władysławowo rekonstruowana przez Muzeum Ziemi Puckiej im. Floriana Ceynowy w Pucku, urządzona będzie w formie mini-skansenu. Trwający obecnie remont generalny domu i rekonstrukcja szachulcowego lamusa będą podstawą placówki kulturalnej o ograniczonych funkcjach wystawienniczych.

Adres: **„Hallerówka” Oddział Muzeum Ziemi Puckiej im. Floriana Ceynowy w Pucku**

84-120 Władysławowo, ul. Morska 6 tel. 58 674 07 95

dyrekcja: 84-100 Puck, Stary Rynek 28 tel. 58 673 22 29;

e-mail: sekretariat@muzeumpuck.pl

W wieży widokowej *Domu Rybaka* (GEZ nr 103/2018) mieści się **Prywatne Muzeum Motyli**. Ekspozycje muzealne zgromadzone w dwóch salach stanowią większą część kolekcji liczącej około 3000 okazów umieszczonych w 132 gablotach. Najstarsze (oznakowane oryginalnymi metkami) prezentowane na wystawie motyle z rodziny sówkowatych *noctuidae* pochodzą z 1916 roku. Ponadto w 18 gablotach prezentowana jest kolekcja owadów z rodziny: chrząszczy, prostoskrzydłych, pluskwiaków, ważek i muchówek.

Adres: **Prywatne Muzeum Motyli** (właściciel: Tomasz Falkiewicz)

84-120 Władysławowo, ul. Gen. J. Hallera 19

III p. Wieży widokowej DOMU RYBAKA tel. 502 329 066

e-mail: infomuzeum@orange.pl

W zabytkowym zespole Latarni Morskiej Rozewie (rejestr zabytków woj. pomorskiego nr 574; GEZ nr 64/2018), który składa się z dwóch kompleksów: tzw. starej i nowej latarni, mieści się **MUZEUM LATARNICTWA**, stanowiące filię Narodowego Muzeum Morskiego w Gdańsku. W muzeum tj. w tzw. Starej Latarni im. Stefana Żeromskiego znajduje się stary reflektor z soczewką Fresnela, światła nawigacyjne oraz modele dawnych latarni. W sąsiednim budynku z ceglany kominem mieści się stara maszynownia z lokomobilą stałą, generatorami prądotwórczymi, sprzężarką i tablicami rozdzielczymi (dostępna dla zwiedzających latarnię), a w pobliżu latarni rozmieszczone są znaki nawigacyjne i generator prądu, maszyna parowa napędzała kompresory - sprężone powietrze w mgielne dni uruchamiało buczi w pobliskiej syrenowni.

Adres: **Latarnia Morska Rozewie**

84-104 Rozewie, ul. Wzorka 3 tel. 58 674 95 42

starszy latarnik: Artur Krężałek

administrator budynków zespołu Latarni Morskich Rozewie: **Urząd Morski w Gdyni**

81-338 Gdynia, ul. Chrzanowskiego 10 tel. 58 355 33 33; fax: 58 620 67 43

e-mail: umgdy@umgdy.gov.pl

nadzór merytoryczny: **Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku**

5.2.8. Dziedzictwo niematerialne

Dziedzictwo niematerialne, w rozumieniu Konwencji UNESCO, przyjętej na 32 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w październiku 2003 r., obejmuje:

- tradycje i przekazy ustne, w tym język, jako narzędzie przekazu,
- spektakle i widowiska,
- zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne,
- wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki,
- umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem.

Rdzennymi mieszkańcami Gminy Władysławowo są Kaszubi, słowiańscy potomkowie wschodniej grupy etnicznej dawnych Pomorzan, którzy mają silnie ugruntowaną samoświadomość etniczną i kulturową. Wspólnotę społeczności lokalnej kształtuje Kościół katolicki, obyczajowość zakorzeniona w religijności oraz współczesny patriotyzm polski. Język kaszubski funkcjonuje w kontaktach prywatnych części mieszkańców, jest też propagowany w sytuacjach publicznych podczas imprez kulturalnych, turystycznych i promocyjnych. To język kaszubski i haft kaszubski są głównymi ikonami odrębności kaszubskiej.

Dziedzictwem opracowanym promocyjnie jest obrzędowość tzw. rybaków morskich i zatokowych z eksponowaniem języka kaszubskiego i muzyki folkowej, lokalne tradycje kulinarne (szczególnie związane z obróbką świeżej i wędzonej ryby) oraz turystyka nadmorska wykreowana w okresie II Rzeczypospolitej.

Gromadzenie i udostępnianie księgozbioru realizuje Gminna Biblioteka Publiczna we Władysławowie oraz biblioteki szkolne, promujące czytelnictwo i udział w kulturze amatorskiej poprzez organizację konkursów literackich, plastycznych i małych form teatralnych.

Propagowanie kultury muzycznej tzw. klasycznej realizują parafie w Jastrzębiej Górze i we Władysławowie, współpracujące z profesjonalnymi filharmoniami i uczelniami muzycznym, organizujące wakacyjne festiwale muzyczne, o utrwalonej ponad 20.letniej tradycji.

Niematerialnym dziedzictwem kulturowym są historyczne nazwy geograficzne i nazwy miejscowości, funkcjonujące w polskiej, kaszubskiej i niemieckiej wersji językowej, powszechnie znane mieszkańcom Gminy Władysławowo.

W zaniku są miejscowe tradycje rolnicze. Zmiany dochodowości związane z dynamicznym rozwojem turystyki na obszarach nadmorskich stopniowo wyłączanych z gospodarki rolnej oraz nowoczesna technika rolna i nowoczesna infrastruktura rolnicza, atrakcyjne pod względem poprawy efektywności i warunków pracy, wpływają na zmianę modelu funkcjonowania mieszkańców wsi związanych z uprawą roli. Uwarunkowania towarzyszące zmianom w rolnictwie są potencjałem ochrony kulturowej wsi, poprzez etnograficzne działania muzealne.

5.3. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla Gminy Władysławowo

Zabytkami o najwyższym znaczeniu kulturowym dla Gminy Władysławowo są obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego, ale również obiekty charakterystyczne dla gospodarki morskiej; ich walorowanie kulturowe, ocena stanu zachowania oraz zagrożenia zostały zestawione w tabeli 5: *Wykaz zabytków nieruchomych o najwyższym znaczeniu dla Gminy Władysławowo, z walorowaniem kulturowym, oceną stanu zachowania oraz oceną zagrożeń* (il. 2-32).

Tabela 5: Wykaz zabytków nieruchomych i archeologicznych o najwyższym znaczeniu dla Gminy Władysławowo, z walorowaniem kulturowym, oceną stanu zachowania oraz oceną zagrożeń

Nr w rej. zabytków woj. pom. /nr w GEZ	obiekt	adres obiektu	znaczenie zabytku dla środowiska kulturowego Gminy	ocena stanu zachowania zabytku	ocena zagrożeń
574 /64-86	ZESPÓŁ LATARNI MORSKIEJ „ROZEWIE” (il.2-24)	Rozewie, ul. L. Wzorka 1; ul. Rozewska 15-17	obiekt o znaczeniu ponadregionalnym – na szlaku kulturowym LATARNI MORSKICH	1.stan zachowania struktury oryginalnej – bardzo dobry; 2.stan użytkowy obiektu – bardzo dobry; 3.kontekst przestrzenny – bardzo dobry	brak zagrożeń
885 /106	WILLA gen. Józefa Hallera, tzw. Hallerówka (il. 25)	Władysławowo ul.Morska 6	obiekt o znaczeniu regionalnym - tradycje niepodległościowe Rzeczypospolitej	1.stan zachowania struktury obiektu – dobry; 2.stan użytkowy obiektu – dobry; 3.kontekst przestrzenny – bardzo dobry	brak zagrożeń
886 /107	WILLA adiutanta gen. J. Hallera (il. 26)	Władysławowo ul. Merkleina 1A	obiekt o znaczeniu regionalnym - tradycje niepodległościowe Rzeczypospolitej	1.stan zachowania struktury obiektu – dobry; 2.stan użytkowy obiektu – dobry; 3.kontekst przestrzenny – bardzo dobry	brak zagrożeń
1108 /91	KOŚCIÓŁ pw. Wniebowzięcia NMP (il. 27)	Władysławowo ul. Żeromskiego 32	obiekt o znaczeniu ponadregionalnym – potencjał szlaku kulturowego: <i>Kościół Pomorza, Nowoczesna architektura sakralna w Polsce</i>	1.stan zachowania struktury oryginalnej – bardzo dobry; 2.stan użytkowy obiektu – bardzo dobry; 3.kontekst przestrzenny – bardzo dobry	brak zagrożeń
C-464 C-465 C-466	Wielokulturowy kompleks osadniczy we wsi Ostrowo (stanowisko 12, 13 i 14)	OSTROWO	obiekt o znaczeniu ponadregionalnym – potencjał parku kulturowego osadnictwa nadmorskiego	1.stan zachowania stanowiska archeologicznego – dobry; 2.potencjał użytkowy obiektu archeologicznego – bardzo dobry; 3.kontekst przestrzenny – bardzo dobry	- silna presja inwestycyjna - cele parku kulturowego są w konflikcie z presją komercyjną właścicieli terenu archeologicznego
/48	KOŚCIÓŁ pw. Św. Antoniego Padewskiego (il. 28)	Karwia ul. Kolorowa 2	obiekt o znaczeniu regionalnym – potencjał szlaku kulturowego: <i>Kościół Pomorza</i>	1.stan zachowania struktury oryginalnej – bardzo dobry; 2.stan użytkowy obiektu – bardzo dobry; 3.kontekst przestrzenny – bardzo dobry	brak zagrożeń
/103	DOM RYBAKA il. (29)	Władysławowo ul. Gen. J. Hallera 19	obiekt o znaczeniu lokalnym tożsamościowym	1.stan zachowania struktury oryginalnej – dobry;	- obiekt trudny w utrzymaniu; - ograniczone

				2.stan użytkowy obiektu – dobry; 3.kontekst przestrzenny – dobry	możliwości finansowe właściciela przyczyną remontów częściowych dekomponujących stylistykę wnętrz; - konieczny remont kompleksowy całości obiektu
/104	KAPITANAT PORTU (il. 30)	Władysławowo ul.Hryniewieckiego 2	obiekt o znaczeniu regionalnym -infrastruktura morska	1.stan zachowania struktury – dobry; 2.stan użytkowy obiektu – bardzo dobry; 3.kontekst przestrzenny – bardzo dobry	brak zagrożeń
/120	dwie HALE PORTOWE na terenie portu rybackiego (il.89)	Władysławowo ul.Portowa 22	obiekt o znaczeniu regionalnym -infrastruktura morska	1.stan zachowania struktury –dobry; 2.stan użytkowy obiektu – niski standard; 3.kontekst przestrzenny – bardzo dobry	cele funkcjonalne mogą być w konflikcie z zachowaniem substancji zabytkowej zespołu
/105	URZĄD CELNY (il. 31)	Władysławowo ul.Hryniewieckiego 3	obiekt o znaczeniu regionalnym -infrastruktura morska	1.stan zachowania struktury – dobry; 2.stan użytkowy obiektu – bardzo dobry; 3.kontekst przestrzenny – bardzo dobry	brak zagrożeń
/142	DWORZEC KOLEJOWY (il. 32)	Władysławowo ul.Towarowa	obiekt o znaczeniu regionalnym – potencjał szlaku kulturowego: <i>Kolej na Pomorzu</i>	1.stan zachowania struktury –dobry; 2.stan użytkowy obiektu – niski standard; 3.kontekst przestrzenny – bardzo dobry	zróżnicowane cele funkcjonalne mogą być w konflikcie z zachowaniem substancji zabytkowej zespołu

Charakterystycznym i wyróżniającym elementem dziedzictwa materialnego Gminy Władysławowo jest **zespół obiektów latarni morskiej ROZEWIE** z wyposażeniem i przynależnymi utensyliami, wpisany w *szlak kulturowy LATARNI MORSKICH*, o ponadregionalnym znaczeniu kulturowym. Zachowanie tych obiektów i podnoszenie ich standardu funkcjonalnego jest zadaniem strategicznym w zakresie opieki nad zabytkami zarówno właścicieli, jak i instytucji samorządowych, ze wsparciem państwowym.

Wartościowym zespołem obiektów zabytkowych są **obiekty związane z morskim charakterem miejscowości** będące potencjałem dla zachowania przestrzeni portowej ukształtowanej w latach 30. XX wieku.

Obiekty sakralne mają znaczenie dla ochrony tożsamości mieszkańców Gminy Władysławowo zakorzenionych w duchowości katolickiej.

Wielokulturowy kompleks osadniczy w Ostrowie stanowi potencjał parku kulturowego eksponującego **walory archeologiczne** zachowane w Gminie Władysławowo na wielu unikatowych stanowiskach związanych z osadnictwem nadmorskim. W kontekście sąsiedniej Gminy Puck z Parkiem Kulturowym „Osada łowców fok” w Rzucewie, stanowiskami kurhanów w Mieroszynie i podwodnym portowym stanowiskiem archeologicznym w zakolu Zatoki Puckiej obszary i artefakty archeologiczne odkryte i nadal odkrywane w Gminie Władysławowo powinny być otoczone ochroną i zachowane do kompleksowego naukowego i użytkowego opracowania.

5.4. Stan zachowania i zagrożenia dla zabytków w Gminie Władysławowo

Do katalogu zabytków o najważniejszym znaczeniu dla gminy należy włączyć także obiekty objęte niższym zakresem ochrony konserwatorskiej (wpis do gminnej ewidencji zabytków), których funkcjonalizm lokalny standaryzuje je, jako **zabytki charakterystyczne dla Gminy Władysławowo**, z

objektami wpisanymi do rejestru zabytków tworzącymi zespoły **stanowiące potencjał dla rozwoju szlaków kulturowych**:

- **zabytki kultury regionalnej**, m.in. unikatowe relikty **siedlisk rybackich** nad Małym Morzem (Władysławowo-Wielka Wieś, Chałupy; il. 62-67) z niewielkim domem i zabudowaniami gospodarczymi łączącymi funkcje pomocnicze rybacko-wiejskie, oraz bardzo interesujący typ tzw. **domu pomorskiego** (il. 33-48), murowanego z czerwonej cegły (niekiedy tynkowanego pierwotnie lub wtórnie) na kamiennej podmurówce, z XIX/XX w. lub pocz. XX w. (Chałupy, Chłapowo, Karwia, Ostrowo, Tupadły, Władysławowo-Wielka Wieś) - oraz odchodzące już w „niebyt” w niezwykle szybkim tempie **zabudowania gospodarskie** z 2 poł. XIX w. (np. Chłapowo, Karwia, Ostrowo; il. 49-56). Architektura ceglana kreowała zespół użytkowy: obszerny dom z reprezentacyjnym wejściem od frontu, stodoła i budynek obory łączony funkcjonalnie z chlewem i stajnią. Charakterystyczny dla wsi pomorskiej zespół architektoniczny podporządkowany był celom gospodarczym związanym z produkcją żywności ponad potrzeby własne; **siedlisko gburskie** pozostaje dokumentem gospodarki towarowej i jako takie powinno podlegać ochronie zarówno w poszczególnych elementach, ale również jako zespół;

- **architektura letniskowa** (il. 68-83): pensjonaty, wille i domy wczasowe w Jastrzębiej Górze i we Władysławowie z okresu dwudziestolecia międzywojennego, dokumentujące rozwój turystyki nadmorskiej w okresie odrodzenia II Rzeczypospolitej z dostępem do morza;

- **objekty oświatowe** (Karwia, Ostrowo, Władysławowo i Tupadły; il. 84-88) - od kilkunastu lat trwa proces zmian funkcjonalnych starych szkół, np. objekty w Karwi i Tupadłach zmieniły swoje funkcje na wyłącznie mieszkalne, w Ostrowie funkcje mieszkalno-religijne, w szkole we Władysławowie funkcjonuje przedszkole. Problemem jest nadanie właściwych funkcji dla budynków gospodarczych pierwotnie związanych szkołą w zespół funkcjonalny;

- **zabytki techniki** stanowią w Gminie Władysławowo nieliczną grupę wartościowych obiektów:

- **zespół latarni morskiej ROZEWIE** (il. 2-24); utrzymujący funkcje pierwotne z dopełnieniem o funkcje muzealne, dzięki świadomemu zarządzaniu przez Urząd Morski w Gdyni i wsparciu merytorycznemu przez Towarzystwo Przyjaciół Narodowego Muzeum Morskiego – obiekt zabytkowy jest ważnym elementem znanego i cenionego ponadregionalnego *szlaku latarni morskich*;

- **kapitanat portu, urząd celny i dwie HALE PORTOWE na terenie portu rybackiego** (il. 30-31, 89); szczególnie cenny zespół z lat 30. XX w.;

- **wieża ciśnień i budynek dworca kolejowego** (il. 32 i 90); objekty z lat 20. XX w. z okresu założenia miejscowości Hellerowo w nieopodal Wielkiej Wsi;

- **sieć osadnicza** (Władysławowo-Wielka Wieś, Chałupy, Chłapowo); **historyczny układ dróg lokalnych** („Droga ku słońcu” z Wielkiej Wsi do Jastrzębiej Góry, sieć drożna Wielkiej Wsi i Chłapowa), **panoramy krajobrazowe** na klify (Jastrzębia Góra, Rozewie) i nasadę Półwyspu Helskiego (Władysławowo); stanowią potencjał gminnego szlaku kulturowego/rowerowego;

- **zabytki archeologiczne** stosunkowo dobrze zachowane na terenach rolniczych i nieużytkach stanowią potencjał parku kulturowego oraz ponadregionalnego i regionalnego szlaku kulturowego. Problemem jest presja inwestycyjna na obszarach nadmorskich ze strony właścicieli nieruchomości gruntowych dynamizowana silną presją na komercjalizowanie atrakcji turystycznych wykreowanych na bazie dziedzictwa kulturowego.

W Gminie Władysławowo nasycenie przestrzeni kulturowej obiektami zabytkowymi jest stosunkowo duże. Ilościowo dominują obiekty o znaczeniu lokalnym i regionalnym, stanowiące potencjał dla rozwoju szlaków kulturowych.

Wieloletnie zaniedbania w zakresie świadomości społecznej o potrzebie zachowania dziedzictwa kulturowego niemającego cech wybitnych dla kultury narodowej, ale posiadającego walory specyfiki lokalnej, skutkują złym stanem zabytków i traktowaniem ochrony konserwatorskiej, jako formy represji. Szczególnie budynki mieszkalne i dawne gospodarcze adaptowane na cele mieszkalne zostały zdegradowane w wyniku przeludnienia i chaotycznych remontów, wymagają pilnej interwencji konserwatorskiej. Zmiany kształtów otworów okiennych, przekształcenia elewacji i zmiany form i kształtów dachów zacierają w istotny sposób cechy zabytkowe obiektów. Zatem zwalorowanie zabytków o znaczeniu lokalnym, ocena stanu zachowania i identyfikacja zagrożeń jest początkiem procesu właściwej opieki nad zabytkami, zarówno ze strony administracji gminnej, jak i właścicieli obiektów zabytkowych. Pierwszoplanowym działaniem administracji gminnej winno być współdziałanie ze służbami ochrony zabytków w zakresie uwrażliwienia właścicieli zabytków i społeczności lokalnej na potrzebę ochrony dziedzictwa kulturowego, m.in. poprzez **udzielanie profesjonalnego doradztwa w zakresie remontów realizowanych tzw. systemem gospodarczym**.

Obiekty wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków obecnie **zabytki najbardziej zagrożone**, najczęściej z powodu nieuregulowanej sytuacji własnościowej lub z uwagi na zanik dawnych funkcji użytkowych, zostały zestawione w tabeli 6: *Wykaz zagrożonych zabytków nieruchomych w Gminie Władysławowo, z walorowaniem kulturowym, oceną stanu zachowania oraz oceną zagrożeń*.

Tabela 6: Wykaz zagrożonych zabytków nieruchomych w Gminie Władysławowo z walorowaniem kulturowym, oceną stanu zachowania oraz oceną zagrożeń

Nr w GEZ /nr il.	obiekt zabytkowy	znaczenie zabytku dla środowiska kulturowego gminy	ocena stanu zachowania zabytku	ocena zagrożeń
9/2018 il. 57-59	DOM POMORSKI Chłapowo, ul. Władysławowska 30	obiekt o znaczeniu regionalnym/potencja szlaku kulturowego domów pomorskich	obiekt w stanie postępującej degradacji, wymaga remontu generalnego	konieczne nakłady na rewitalizację przekraczają możliwości finansowe właścici.
58/2018 il. 44	DOM POMORSKI Ostrowo, ul Zabytkowa 6	obiekt o znaczeniu regionalnym/potencja szlaku kulturowego domów pomorskich	obiekt w stanie postępującej degradacji, wymaga remontu generalnego	konieczne nakłady na rewitalizację przekraczają możliwości finansowe właścici.
59/2018 il. 53	BUDYNEK GOSPODARSKI w siedlisku gburskim Ostrowo, ul Zabytkowa 4	obiekt o znaczeniu regionalnym/potencja szlaku kulturowego pomorskiej architektury regionalnej	obiekt w stanie postępującej degradacji, wymaga remontu generalnego	konieczne nakłady na rewitalizację przekraczają możliwości finansowe właściciela
63/2018 il.51-52	BUDYNEK GOSPODARSKI w siedlisku gburskim Ostrowo, ul Zabytkowa 35	obiekt o znaczeniu regionalnym/potencja szlaku kulturowego pomorskiej architektury regionalnej	obiekt w stanie postępującej degradacji, wymaga remontu generalnego	konieczne nakłady na rewitalizację przekraczają możliwości finansowe właściciela
14/2018 il. 61-62	BUDYNEK GOSPODARSKI w siedlisku gburskim Chłapowo, ul. Władysławowska 57	obiekt o znaczeniu regionalnym/potencja szlaku kulturowego pomorskiej architektury regionalnej	obiekt w stanie postępującej degradacji, wymaga remontu generalnego	- brak właściwej funkcji; - konieczne nakłady na rewitalizację przekraczają możliwości finansowe właściciela

129/2018 il.55-56	BUDYNEK GOSPODARSKI w siedlisku gburskim Władysławowo, ul. Starowiejska 9	obiekt o znaczeniu regionalnym/potencja <i>szlaku kulturowego pomorskiej architektury regionalnej</i>	obiekt w stanie degradacji, wymaga remontu generalnego	- brak właściwej funkcji; - nakłady na rewitalizację przekraczają możliwości finansowe właściciela
4, 19-28, 30-40, 50, 60, 108, 123/2018 il. 68-83	PENSJONATY i DOMY WCZASOWE Jastrzębia Góra, Władysławowo	obiekt o znaczeniu regionalnym/potencja <i>szlaku kulturowego architektury 20.lecia międzywojennego</i>	- większość obiektów wymaga podniesienia i utrzymania wysokiego standardu użytkowego; presja na tzw. nowoczesność w zabytkach użytkowanych komercyjnie - konieczność dostosowania obiektów do aktualnych przepisów prawnych - nakłady na rewitalizację obiektów niekomercyjnych przekraczają możliwości finansowe właścicieli	
94, 97, 121-122/2018 il. 62-67	DOMY RYBACKIE Władysławowo – Wielka Wieś ul. Bohaterów Kaszubskich 11 i 23 ul. Portowa 10-12, 14-16	obiekty o znaczeniu regionalnym/potencja <i>szlaku kulturowego tradycji rybackich</i>	obiekty w stanie postępującej degradacji lub bezplanowych remontów, wymagają remontu generalnego	- nakłady na rewitalizację przekraczają możliwości finansowe właścicieli - presja na tzw. unowocześnienie
118/2018 il. 87	SZKOŁA ob. przedszkole Władysławowo, ul. Niepodległości 6	obiekt o znaczeniu regionalnym/potencja <i>szlaku kulturowego pomorskiej architektury regionalnej</i>	obiekt w stanie postępującego niszczenia, wymaga remontu generalnego	- konieczne nakłady przekraczają możliwości finansowe właściciela
119/2018 il. 88	BUDYNEK GOSPODARCZY w zespole szkoły Władysławowo, ul. Niepodległości 6	obiekt o znaczeniu regionalnym/potencja <i>szlaku kulturowego pomorskiej architektury regionalnej</i>	obiekt w stanie postępującej degradacji, wymaga remontu generalnego	- brak właściwej funkcji; - konieczne nakłady na rewitalizację przekraczają możliwości finansowe właściciela
53/2018 il. 85	BUDYNEK GOSPODARCZY w zespole szkoły Karwia, ul. Wojska Polskiego 30	obiekt o znaczeniu regionalnym/potencja <i>szlaku kulturowego pomorskiej architektury regionalnej</i>	obiekt w stanie postępującej degradacji, wymaga remontu generalnego	- brak właściwej funkcji; - konieczne nakłady na rewitalizację przekraczają możliwości finansowe właściciela
120/2018 il.89	dwie HALE PORTOWE na terenie portu rybackiego Władysławowo, ul. Portowa 22	obiekt o znaczeniu regionalnym/potencja <i>szlaku kulturowego architektury 20.lecia międzywojennego, infrastruktury portowej</i>	obiekt w stanie postępującej degradacji, wymaga remontu generalnego	- konieczne nakłady przekraczają możliwości finansowe właściciela
143/2018 il. 90	WIEŻA CIŚNIENI Władysławowo ul. Towarowa	obiekt o znaczeniu regionalnym/potencja <i>pomorskiego szlaku zabytków techniki</i>	dość dobry, wymaga remontu	- brak właściwej funkcji; - wysokie nakłady na rewitalizację

ZDIAGNOZOWANE PROBLEMY I WYZWANIA:

▪ brak szczególnych instrumentów finansowych związanych z ochroną zabytków uznanych za *pomniki historii* istotnie wpływa na małe zainteresowanie wykreowaniem lokalnych przestrzeni i artefaktów kulturowych objętych ochroną konserwatorską. Koniecznym jest na poziomie krajowym stworzenie mechanizmów mających wspierać finansowo i organizacyjnie gminę celem rejestracji *pomników historii*, zwłaszcza w zakresie koordynacji strategii funkcjonowania oraz ich promocji.;

▪ w Gminie Władysławowo nie powstał *park kulturowy*, jako najbardziej predestynowana dla ochrony krajobrazu kulturowego forma ochrony (np. *siedlisk rybackich nad Małym Morzem, kaszubskich siedlisk gburskich z domem pomorskim i zabudową gospodarską* oraz *zespołu architektury letniskowej w Jastrzębiej Górze, wielokulturowych zespołów osadniczych na Kępie Swarzewskiej i Kępie Ostrowskiej*). Wynika to z sytuacji prawnej, w której wyłącznie na samorządzie gminnym spoczywają z tego tytułu obciążające obowiązki, w tym także sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i planu ochrony oraz problem finansowych rekompensat dla właścicieli gruntów objętych ograniczeniami ochronnymi. Ta sytuacja, bez wsparcia zewnętrznego (z poziomu samorządu wojewódzkiego i krajowego), działa paraliżująco na społeczność lokalną. Koniecznym jest na poziomie krajowym stworzenie mechanizmów mających wspierać finansowo i organizacyjnie gminę celem tworzenia *parków kulturowych*, zwłaszcza w zakresie koordynacji strategii funkcjonowania oraz ich promocji.

Zagrożeniem dla tożsamości regionu i dziedzictwa kulturowego Gminy Władysławowo jest pozostawienie właścicieli obiektów zabytkowych bez wsparcia merytorycznego i finansowego, bowiem presja na „modernizację” otoczenia i poprawę warunków bytowych przy dużej podaży współczesnych technologii skłania do aktywności nieliczącej się z potrzebami społecznymi w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, jako dobra wspólnego.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego. Analiza szans i zagrożeń

Podstawą rozwiązywania problemów społecznych, a takim jest aktywne zarządzanie dziedzictwem kulturowym, jest świadomość atutów i ograniczeń społeczności lokalnej oraz potencjału szans wobec uświadomionych zagrożeń. Dla Gminy Władysławowo analiza mocnych i słabych stron identyfikuje następujące walory:

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ➤ atrakcyjne nadmorskie położenie (plaże nad pełnym morzem, klif w Rozewiu i Jastrzębiej Górze, Półwysep Helski) ➤ atrakcyjne walory środowiska przyrodniczego i krajobrazowego (rezerwat Karwieńskie Błota, nadbrzeżne kompleksy leśne, gęsta sieć polnych dróg) ➤ możliwości pozyskiwania środków finansowych w perspektywie 2014 –2020 ➤ działalność kulturalno-oświatowa i wystawiennicza gminnych instytucji kultury i szkół samorządowych ➤ działalność lokalnych środowisk wiejskich i miejskiego pielęgnujących lokalne dziedzictwo 	<ul style="list-style-type: none"> • sezonowość turystyki nadmorskiej • znaczne oddalenie od szlaków komunikacyjnych międzynarodowych i międzyregionalnych • zły stan techniczny znacznej części obiektów zabytkowych • niedostateczna świadomość mieszkańców o wartości zasobów kulturowych i archeologicznych gminy • brak uregulowanego stanu własności części obiektów zabytkowych • brak środków finansowych na konserwację i rewaloryzację obiektów zabytkowych i ich otoczenia, trudność pozyskiwania tych środków dla obiektów niewpisanych do rejestru zabytków • tendencja do niekorzystnego przekształcania zabudowy historycznej oraz jej otoczenia • zanikanie tradycyjnej sztuki budowlanej i form architektonicznych oraz tradycyjnych materiałów

➤ **występowanie na terenie gminy obiektów zabytkowych charakterystycznych dla środowiska kulturowego regionu (zespół latarni morskiej Rozewie, letniskowa zabudowa Jastrzębiej Góry, tzw. ceglany dom pomorski w siedlisku gburskim, siedliska rybackie nad Małym Morzem, zabudowa portowa we Władysławowie, **archeologiczne wielokulturowe zespoły osadnicze na Kępach Swarzewskiej i Ostrowskiej**)**

- minione tendencje i mody urbanistyczne z lat 60 i 70 XX w., m.in. zachwianie linii zabudowy, zaburzenie tradycyjnych układów ruralnych
- brak zagospodarowania otoczenia wielu zabytków (np. podwórek, bocznych uliczek)
- słabo zorganizowany mechanizm kontroli i zarządzania obiektami zabytkowymi z uwzględnieniem szczególnych uwarunkowań związanych z koniecznością ochrony ich wartości – samowole budowlane
- chaos reklamowy
- brak gminnego systemu informacji wizualnej

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ➤ uwzględnienie problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego i dziedzictwa archeologicznego w dokumentach strategicznych programowania rozwoju Gminy Władysławowo ➤ możliwość finansowania prac konserwatorskich i remontowych obiektów zabytkowych z funduszy zewnętrznych (państwowych, wojewódzkich, z Unii Europejskiej itd.) ➤ wzrost zainteresowania mieszkańców wyglądem i stanem technicznym nieruchomości ➤ wzrost zainteresowania właścicieli i zarządców nieruchomości zabytkowych ochroną i opieką nad zabytkami (wynikająca z możliwości dofinansowania prac konserwatorskich i restauratorskich) ➤ wzrost zainteresowania budową produktów turystycznych na bazie lokalnych wartości kulturowych ➤ poprawa dostępności informacji o zabytkach i dziedzictwie archeologicznym ➤ realizowana edukacja regionalna w szkołach ➤ edukacja w dziedzinie ochrony i zarządzania dziedzictwem kulturowym ➤ budowa tras turystycznych i przestrzeni rekreacyjnych z uwzględnieniem obiektów zabytkowych ➤ współpraca z gminami sąsiednimi w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i archeologicznego np. tras turystycznych wykraczających poza obszar gminy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pogarszający się stan techniczny i obniżanie wartości historycznej, naukowej i estetycznej zabytków spowodowany ich niewłaściwym użytkowaniem oraz dowolnym przekształcaniem <ul style="list-style-type: none"> ▪ samowolne działania przy zabytkach bez uzgodnień i nadzoru służb konserwatorskich ▪ utrata integralności zabytkowej przestrzeni wsi oraz deprecjacja cennych kulturowo i krajobrazowo obszarów gminy poprzez ekspansywny rozwój inwestycji bez nawiązania do lokalnej tradycji budowlanej ▪ presja na recepcję turystów przy minimalizowaniu zainwestowania w rozbudowę bazy hotelowej ▪ brak pozytywnych przykładów rozwiązań nawiązujących do miejscowej tradycji ▪ niska świadomość właścicieli i użytkowników o walorach i znaczeniu obiektów zabytkowych, przy niedostatku mechanizmów promujących właściwe rozwiązania ▪ brak funkcji i użytkowania, lub funkcja degradująca obiekty zabytkowe ▪ brak środków na skuteczną ochronę i zabezpieczenie zabytków ▪ presja inwestycyjna skutkująca nadmierną, ekspansywną ingerencją w historyczny układ i substancję zabytkową ▪ nieuregulowana sytuacja prawnowłasnościowa, współwłasności, wtórne podziały i parcelacje ▪ klęski żywiołowe i zdarzenia losowe ▪ presja na tworzenie „modnych” atrakcji turystycznych, które nie kreują produktów turystycznych nastawionych na długofalowy rozwój turystyki

7. Założenia programowe gminnego programu opieki nad zabytkami

Gminny program opieki nad zabytkami w Gminie Władysławowo na lata 2018-2021 ma służyć ochronie i wykorzystaniu zasobów dziedzictwa kulturowego w szerokim spektrum życia społecznego, w celu rozwoju gospodarczego społeczności lokalnej. W wyniku realizacji Programu powinno nastąpić przejście od pasywnej ochrony zabytków i częściowych działań konserwatorskich do stosowania zintegrowanego zarządzania zasobami dziedzictwa kulturowego. Program zakłada kontynuowanie prowadzonej przez Samorząd Gminy Władysławowo polityki w dziedzinie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym z poprzednich perspektyw planistycznych.

Ramy programowe Gminnego programu opieki nad zabytkami w Gminie Władysławowo na lata 2018-2021 wyznaczają następujące zagadnienia:

1. kreowanie modelu odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa kulturowego w Gminie władz samorządowych (poprzez działania gminnych jednostek organizacyjnych) i mieszkańców;
2. wspieranie i kreowanie różnorodnych form i metod umożliwiających ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami – wdrażanie zasad partnerstwa oraz odpowiedzialności właścicieli obiektów dziedzictwa kulturowego i archeologicznego na terenie Gminy Władysławowo;
3. **kreowanie modelu ochrony zabytków archeologicznych (tj. ich zachowania i konserwacji) w miejscu ich występowania;**
4. włączenie dziedzictwa kulturowego w obszar interwencji i wsparcia zgodnie z zasadami planowania i wdrażania programów prorozwojowych, poprzez uznanie znaczenia dziedzictwa kulturowego w rozwoju społeczno-ekonomicznym Gminy Władysławowo;
5. wspieranie aktywności lokalnej w działaniach mających na celu poszanowanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa oraz zachowanie własnej tożsamości;
6. ochrony i propagowania tradycyjnych form i cech architektury regionalnej (w zakresie bryły, detalu architektonicznego, rozwiązań konstrukcyjnych, materiałowych, kolorystyki);
7. wspieranie badań i dokumentowanie dziedzictwa kulturowego oraz upowszechniania wyników tych prac;
8. wspieranie projektów związanych z kreowaniem i wdrażaniem nowych form opieki nad zabytkami i ich promocji (np. rozwijanie szlaków turystyczno-kulturowych, rewitalizacja zabytków, tworzenie stref aktywności kulturowej).

Celem strategicznym dla Gminy Władysławowo – realizowanym z użyciem narzędzia, jakim jest Gminny program opieki nad zabytkami w Gminie Władysławowo na lata 2018-2021 - jest zachowanie dziedzictwa kulturowego gminy, służące rozwojowi społeczno-gospodarczemu i pogłębianiu tożsamości jej mieszkańców.

Metodą realizacji tak określonego celu będzie jakościowe i ilościowe powiększenie form ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, stosowanych przez władze gminne przy wykonywaniu zadań własnych, realizowanych na rzecz lokalnego środowiska: infrastruktury oraz społeczności lokalnej.

7.1. Priorytety Gminnego programu opieki nad zabytkami

Gmina Władysławowo, poprzez administrację samorządową i instytucje samorządowe, w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami realizuje cel strategiczny w ramach następujących priorytetów:

Priorytet 1: **ZARZĄDZANIE DZIEDZICTWEM KULTUROWYM GMINY**

Priorytet 2: **OCHRONA I REWALORYZACJA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY**

Priorytet 3: **DOKUMENTACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ORAZ PROMOCJA I EDUKACJA SŁUŻĄCA BUDOWANIU TOŻSAMOŚCI**

7.2. Kierunki działań oraz zadania Gminnego programu opieki nad zabytkami na lata 2018-2021

Priorytet 1: ZARZĄDZANIE DZIEDZICTWEM KULTUROWYM GMINY	
kierunki działań	zadania
1. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> • podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy, • systematyczna kontrola stanu utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach gminy, • prowadzenie monitoringu stanowisk archeologicznych objętych ochroną <i>in situ</i>, • dofinansowanie prac konserwatorskich przy obiektach niebędących własnością gminy poprzez udzielanie dotacji na prace remontowo-konserwatorskie przy zabytkach ruchomych i nieruchomych, na podstawie stosownej uchwały, • oznakowanie obiektów zabytkowych na terenie gminy, • wspieranie rozwoju muzeów, izb pamięci, kolekcji itp.
2. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy, • wykup i konserwacja terenów o największej wartości archeologicznej, lub wsparcie właścicieli prywatnych w utrzymaniu zagospodarowania zapewniającego nienaruszalność substancji zabytków archeologicznych (m.in. poprzez prowadzenie zieleni niskiej, upraw łąkowych), • rewaloryzacja zabytkowej zieleni stanowiącej własność gminy, • zapewnienie lub wskazanie właściwego doradztwa budowlano-konserwatorskiego i popularyzowanie dobrych praktyk, • zacieśnienie współpracy z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz ze starostwem powiatowym
3. Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami	<ul style="list-style-type: none"> • współpraca z urzędami pracy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną konserwatorską, • wspieranie szkolenia osób bezrobotnych w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką budowlaną (w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020),

	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie utrzymywania na rynku pracy zanikających rzemiosł i zawodów (w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020), • wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w obiektach zabytkowych (regionalne potrawy, regionalna estetyka wnętrz, upominki oparte na miejscowych tradycjach).
--	---

Priorytet 2: OCHRONA I REWALORYZACJA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY	
kierunki działań	zadania
1. Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego gminy	<ul style="list-style-type: none"> • aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków, • włączenie Gminnego programu opieki nad zabytkami do innych działań strategicznych gminy, • zmiana niekorzystnych zapisów prawa miejscowego (SUiKZP, MPZP) tj. dopuszczających działalność inwestycyjną i gospodarczą związaną z naruszeniem struktury gruntu - w stosunku do stanowisk archeologicznych przedstawiających największą wartość historyczną i naukową.
2. Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy	<ul style="list-style-type: none"> • konsekwentne wdrażanie zapisów dokumentów programowych w odniesieniu do zabytków i krajobrazu kulturowego oraz dziedzictwa archeologicznego gminy, • egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną, określonych w dokumentach programowych odnoszących się do zabytków (głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji), • przeciwdziałanie samowolom budowlanym na obiektach zabytkowych, • podjęcie współpracy z uczelniami: prace studialne i praktyki studenckie z zakresu dziedzictwa kulturowego i dziedzictwa archeologicznego.

Priorytet 3: DOKUMENTACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ORAZ PROMOCJA I EDUKACJA SŁUŻĄCA BUDOWANIU TOŻSAMOŚCI	
kierunki działań	zadania
1. Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy	<ul style="list-style-type: none"> • aktualizacja internetowej bazy danych o zabytkach gminy, • aktualizacja dokumentacji fotograficznej stanu zabytków i stanowisk archeologicznych (co 2 lata), • wskazanie właścicielom obiektów zabytkowych wartości i elementów, które winny podlegać ochronie
2. Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionie i dziedzictwie kulturowym	<ul style="list-style-type: none"> • opracowanie folderów i publikacji okolicznościowych poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy, • organizacja konkursów tematycznych z zakresu dziedzictwa kulturowego na szczeblu szkolnym i gminnym, • organizacja konferencji, wykładów, warsztatów z zakresu popularyzacji dziedzictwa kulturowego i archeologicznego gminy,

	<ul style="list-style-type: none"> • współpraca z organizacjami pozarządowymi w celu popularyzacji dziedzictwa kulturowego i archeologicznego gminy
3. Promocja regionalnego dziedzictwa	<ul style="list-style-type: none"> • aktualizacja systemu oznakowania zabytków na terenie gminy (tablice, plansze), • opracowanie systemu przestrzennej informacji gminnej {nazw geograficznych i nazw ulic}, • opracowanie i oznakowanie szlaków turystycznych i ścieżek dydaktycznych dziedzictwa kulturowego i archeologicznego, • promocja idei zachowania architektury regionalnej (np. <i>kaszubskie siedliska gburskie, siedliska rybackie, dom pomorski</i>)

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

8.1. Instrumenty prawne

Problematyka zachowania dziedzictwa kulturowego i archeologicznego będzie uwzględniana przez władze Gminy Władysławowo przy uchwalaniu przepisów prawa miejscowego (realizacja priorytetu 2: Ochrona i rewaloryzacja krajobrazu kulturowego). W zakresie wykonawczym prawa miejscowego ochrona zabytków i opieka nad zabytkami oraz dziedzictwem archeologicznym będzie realizowana poprzez wykonywanie postanowień prawnych zawartych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (realizacja priorytetu 1: Zarządzanie dziedzictwem kulturowym gminy). W ramach posiadanych instrumentów prawnych administracja gminna będzie realizować ochronę dziedzictwa kulturowego, poprzez:

- ochronę panoram krajobrazowych charakterystycznych dla dziedzictwa kulturowego,
- ochronę zabytków nieruchomości i stanowisk archeologicznych w kontekście lokalizacji nowych inwestycji,
- ochronę zabytków nieruchomości w zakresie realizacji remontów i modernizacji obiektów,
- ochronę zabytków i stanowisk archeologicznych w zakresie wsparcia konserwacji.

Celem wspierania prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych przy zabytkach nieruchomości wraz z ich otoczeniem oraz w historycznych układach przestrzennych, a także zabytkowego wyposażenia i wystroju - Burmistrz Gminy Władysławowo będzie stosował instrument prawny: uchwałę w sprawie zasad udzielania dotacji z budżetu Gminy Władysławowo na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz ustali zasady rozliczania oraz sposobu kontroli wykonania zleconego zadania (realizacja priorytetu 2: Ochrona i rewaloryzacja krajobrazu kulturowego). Ten instrument opieki nad zabytkami będzie stosowany koherentnie z planowaniem środków finansowych w budżecie gminy w latach 2018-2021 (realizacja priorytetu 1: Zarządzanie dziedzictwem kulturowym gminy).

Finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych przy zabytkach nieruchomości wraz z ich otoczeniem oraz w historycznych układach przestrzennych - będących własnością Gminy Władysławowo - będzie realizowane w zakresie bieżącego zarządu koherentnie z planowaniem środków finansowych w budżecie gminy w latach 2018-2021 (realizacja priorytetu 1: Zarządzanie dziedzictwem kulturowym gminy).

Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego (realizacja priorytetu 3: Promocja i popularyzacja walorów dziedzictwa kulturowego) będzie rozwijana w ramach realizacji zadań:

- statutowych administracji samorządowej,
- statutowych jednostek gminnych: bibliotek, szkół, instytucji kultury i promocji Gminy Władysławowo,
- organizacji pozarządowych w tzw. *systemie grantowym*, poprzez narzędzie, jakim jest gminny program współpracy z organizacjami pozarządowymi.

8.2. Instrumenty koordynacji

Realizacja Programu wymaga współpracy z instytucjami ochrony zabytków różnych szczebli, w tym z: Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku, powiatowym konserwatorem zabytków w Pucku, diecezjalnym konserwatorem zabytków Diecezji Gdańskiej, z

administratorami parafii rzym.-kat. we Władysławowie i Karwi, z organizacjami pozarządowymi oraz właścicielami obiektów zabytkowych.

8.3. Instrumenty finansowe

Podstawowym narzędziem finansowym realizacji Programu będzie budżet Gminy Władysławowo, która realizuje zadania opieki nad zabytkami w ramach zadań własnych.

Podstawowym instrumentem finansowym dla zachowania najcenniejszych zabytków gminy będą również dotacje udzielane na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, na podstawie uchwały Rady Gminy w sprawie zasad udzielania dotacji z budżetu Gminy Władysławowo na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz opracowane zasady rozliczania i sposobu kontroli wykonania zleconego zadania.

Planowane jest wykorzystanie do realizacji Programu instrumentu dotacji z funduszy zewnętrznych:

- funduszy unijnych,
- dotacji ministra kultury i dziedzictwa narodowego,
- dofinansowań samorządu województwa pomorskiego.

Korzystając z instrumentu dotacji samorząd Gminy Władysławowo będzie mógł ubiegać się o dofinansowanie na realizację projektów związanych z rozwojem zasobów ludzkich i rozwojem obszarów wiejskich: na szkolenia, promocję, tworzenie lokalnych oraz regionalnych produktów i marek turystycznych, tworzenie miejsc pracy związanych z dziedziną kultury, turystyki i edukacji. Pozyskane środki będą w znaczący sposób wpływały na zwiększenie możliwości operacyjnych Gminy Władysławowo.

8.4. Instrumenty społeczne

Z poziomu samorządowej administracji gminnej przewidywane jest prowadzenie działań w zakresie współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (instytucjami kościelnymi, osobami fizycznymi oraz spółkami), a także edukacja i informacja ogólnodostępna oraz sektorowana odnośnie dziedzictwa kulturowego gminy Władysławowo.

8.5. Instrumenty kontrolne

Realizacja zadań sformułowanych w Programie zostanie przeprowadzona poprzez monitoring:

- monitoring zasobów (stała aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków),
- monitoring stanu środowiska kulturowego,
- **monitoring stanu stanowisk archeologicznych objętych ochroną *in situ*.**

Monitoring zasobów będzie realizowany poprzez lustrację obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków, która będzie dokonywana nie rzadziej niż co dwa lata.

Monitoring stanu środowiska kulturowego będzie prowadzony w systemie ciągłym i dokumentowany w przypadku zachodzących zmian, raportowany nie rzadziej niż co dwa lata.

Monitoring stanowisk archeologicznych objętych ochroną *in situ* będzie prowadzony w systemie ciągłym i dokumentowany w przypadku zachodzących zmian, raportowany nie rzadziej niż co dwa lata.

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Za monitorowanie realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami w Gminie Władysławowo na lata 2018-2021 odpowiada Burmistrz Władysławowa, który co dwa lata będzie przedstawiał Radzie Gminy Władysławowo sprawozdanie z realizacji programu.

Kryteria prowadzenia oceny realizacji programu opieki:

1. poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami,
2. ilość i kwota dotacji udzielonych na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
3. ilość zabytków, na których były prowadzone prace konserwatorskie/restauratorskie,
4. liczba szkoleń/liczba osób biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i archeologicznego,
5. ilość i kwota dotacji udzielonych organizacjom pozarządowym w dziedzinie zachowania i promocji dziedzictwa kulturowego i archeologicznego Gminy Władysławowo,
6. liczba przygotowanych/wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników, albumów),
7. liczba zrealizowanych na terenie gminy konkursów, wystaw i działań edukacyjnych w zakresie promocji dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków,
8. liczba i zakres przestrzenny (obszar/wielkość) parków kulturowych, miejsc pamięci itp.
9. liczba i długość (w km) utworzonych szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych.

Sprawozdanie określi poziom realizacji gminnego programu oraz efektywność wykonania planowanych zadań. Podstawą zestawienia kryteriów oceny realizacji Programu będą informacje własne Urzędu Miejskiego i wszystkich jednostek organizacyjnych Gminy Władysławowo, opracowane na formularzu, którego wzór stanowi załącznik nr 1 do Programu.

10. Finansowanie ochrony, opieki i promocji dziedzictwa kulturowego

Podstawowym dokumentem regulującym system finansowania opieki nad zabytkami na terenie Rzeczypospolitej Polskiej jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 2187, z 2018 r. poz. 10), która w rozdziale 7 szczegółowo określa zasady finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach.

Zgodnie z ustawą opieka nad zabytkiem, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. W związku z wysokimi kosztami konserwatorskich prac badawczych, projektowych i wykonawczych, ustawa umożliwia finansowanie prac przy zabytkach wpisanych do rejestru przez inne podmioty niż właściciel lub posiadacz zabytku, poprzez przyznawanie dotacji celowych pochodzących z różnych źródeł np.:

1. funduszy Unii Europejskiej z programów uwzględniających dziedzictwo kulturowe,
2. budżetu państwa,
3. Funduszu Kościelnego,
4. budżetu Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
5. budżetu samorządu wojewódzkiego
6. budżetów organów powiatowych i gminnych.

W związku z powyższym ważne jest propagowanie przez organ gminy informacji wśród właścicieli zabytków o różnych możliwościach dofinansowywania szeroko pojętych prac konserwatorskich prowadzonych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.

Właściciel (lub posiadacz) zabytku ubiegający się o pozyskanie środków na prace przy zabytkach powinien pamiętać o sformułowaniu rzeczywistych celów zamierzonych działań, aby wybrać odpowiedni program dofinansowania i przygotować prawidłowo wymagane dokumenty. Ubiegający się o dotacje beneficjent powinien wiedzieć, że łączna wartość uzyskanych dotacji ze źródeł zewnętrznych nie może przekraczać 100% całkowitej wartości zadania, a środki z funduszy europejskich nie zawsze mogą być łączone ze środkami pochodzącymi z budżetu państwa i samorządów terytorialnych.

10.1. Publiczne źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Gminny program opieki nad zabytkami w Gminie Władysławowo na lata 2018-2021 będzie finansowany ze środków własnych budżetu Gminy Władysławowo, jak również w miarę możliwości pozyskiwane będą środki z budżetów innych publicznych źródeł, tj.: Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz województwa pomorskiego.

1. Środki własne budżetu gminy obejmować będą:

- wydatki celowe realizowane bezpośrednio przez administrację gminną,
- dotacje podmiotowe dla instytucji, których organizatorem jest Gmina Władysławowo,
- dotacje, granty, nagrody samorządu gminnego dla podmiotów niezaliczanych do sektora finansów publicznych,
- dochody własne gminnych instytucji kultury.

2. Środki w ramach Programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego: „Dziedzictwo kulturowe”, obsługującego następujące priorytety:

- Ochrona zabytków
- Wspieranie działań muzealnych
- Kultura ludowa i tradycyjna
- Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą
- Ochrona zabytków archeologicznych
- Miejsca Pamięci Narodowej.

Informacja o aktualnych warunkach uczestnictwa w programach na dany rok kalendarzowy jest publikowana na portalu internetowym www.mkidn.gov.pl w tzw. zakładce: Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

3. Środki finansowe znajdujące się w gestii Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku, przyznane przez Wojewodę Pomorskiego, pozostające w dyspozycji Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków mogą być udzielone w formie dotacji celowej na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, usytuowanym na terenie województwa pomorskiego. Informacja o aktualnych warunkach uczestnictwa w programach na dany rok kalendarzowy jest publikowana na portalu internetowym www.ochronazabytkow.gda.pl w tzw. zakładce: Dotacje.

4. Na rewaloryzację zabytkowej zieleni dotacji udziela Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Na Pomorzu środkami dysponuje Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku. Informacja o aktualnych warunkach uczestnictwa w programach na dany rok kalendarzowy jest publikowana na portalu internetowym www.wfosigw.gda.pl tzw. zakładce: Konkursy.

10.2. Pomocowe źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

W perspektywie wieloletniej finansowanie części działań zawartych w programie opieki nad zabytkami może być realizowane ze środków unijnych w ramach regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego 2014-2020, w działaniach:

- 8.1. Kompleksowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne – wsparcie dotacyjne,
- 8.3. Materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe.

Informacja o aktualnych warunkach realizacji projektów w ramach RPO WP 2014-2020 jest publikowana na portalu internetowym www.rpo.pomorskie.eu.

10.3. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Cele określone w Gminnym programie opieki nad zabytkami w Gminie Władysławowo na lata 2018-2021 będą osiągnane poprzez:

- inicjatywy własne władz Gminy Władysławowo;
- stosowanie instrumentów finansowych (prowadzenie gminnych instytucji kultury i turystyki, dotacje dla organizacji pozarządowych i właścicieli zabytków, itp.);
- funkcje programowe (programy lokalne i projekty, kontrakty, itp.);
- wspólne działania władz Gminy Władysławowo z Urzędem Marszałkowskim Województwa Pomorskiego, Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz innymi jednostkami samorządu terytorialnego na zasadach porozumień, umów, itp.;
- inne działania stymulujące.

Załącznik nr 1
do Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami
w Gminie Władysławowo na lata 2018-2021

WZÓR

FORMULARZ OCENY REALIZACJI PRIORYTETÓW Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami w Gminie Władysławowo na lata 2018-2021
podstawa prawna: art. 87 ust. 5 <i>Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami</i> (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 2187) zestawienie danych za lata 2018-2021 w ujęciu dwuletnim
dotyczy: jednostki organizacyjne Gminy Władysławowo*
..... (nazwa jednostki organizacyjnej Gminy Władysławowo)

lp	nazwa wskaźnika realizacji zadania	wartość liczbowa wskaźnika w poszczególnych latach		uwagi
		20.....	20.....	
1	2	3	4	5
1	poziom wydatków budżetu jednostki na ochronę i opiekę nad zabytkami (%)			
2	wartość finansowa wykonanych/dofinansowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach (zł)			ilość udzielonych dotacji:
3	liczba obiektów zabytkowych poddanych pracom remontowo-konserwatorskim (szt.)			
4	liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych (szt.)			
5	liczba wniosków o zmianę wpisu do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych (szt.)			
6	liczba szkoleń /liczba osób biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego (szt.)			
7	kwota dotacji udzielonych organizacjom pozarządowym w dziedzinie zachowania i promocji dziedzictwa kulturowego gminy (zł)			ilość udzielonych dotacji (szt.):
8	liczba wydanych publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników, albumów (egz.))			nakład (egz.):
9	liczba i zakres przestrzenny (obszar/wielkość) parków kulturowych, miejsc pamięci itp. (szt.)			
10	liczba i długość utworzonych szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych (szt. / km)			

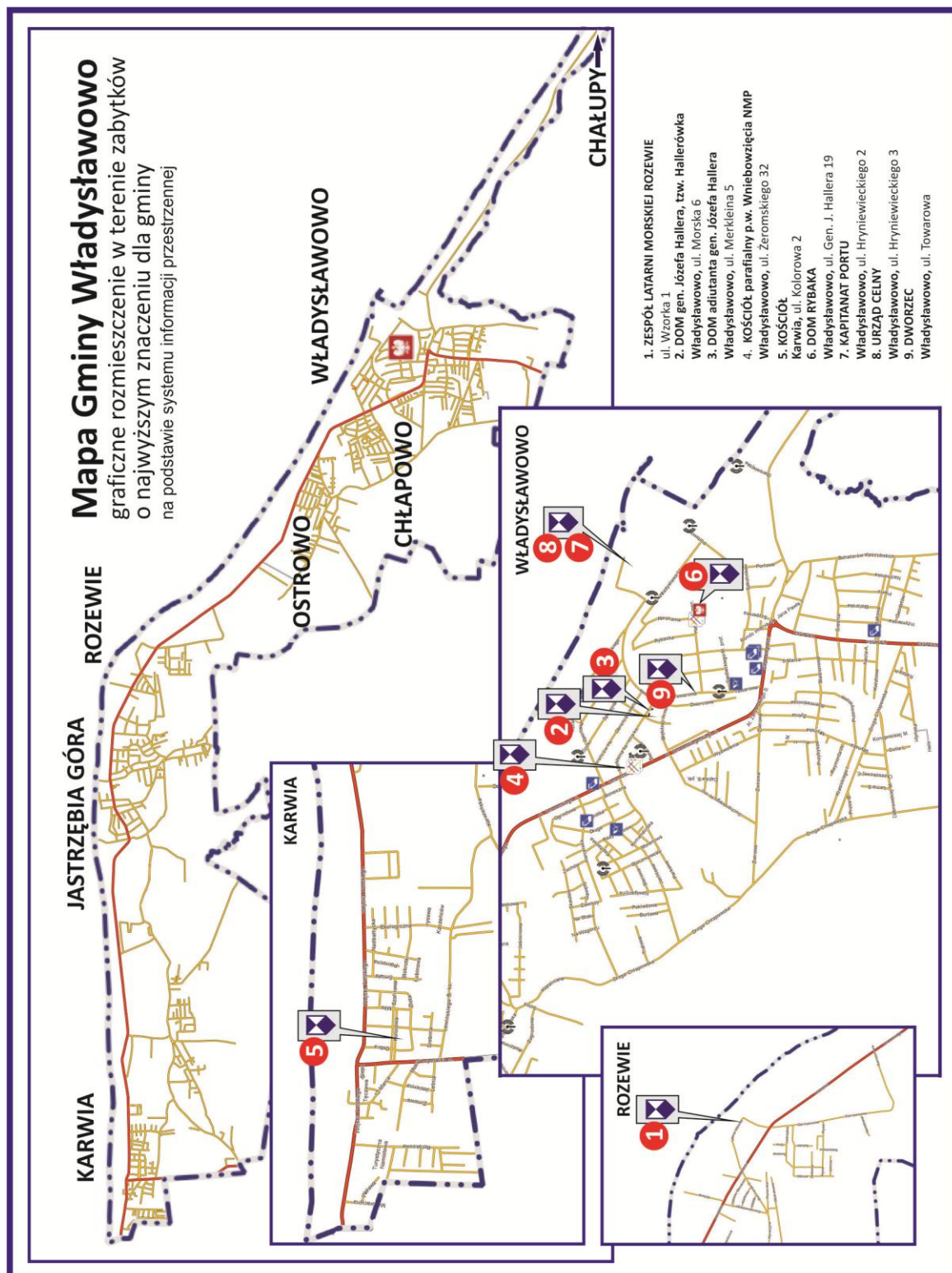

11	liczba przeprowadzonych/ zorganizowanych imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego itd. (szt.)			
Sporządził:		data	(podpis)	
Zatwierdził:		data	(podpis)	

* Należy podać dane w zakresie działalności statutowej danej jednostki organizacyjnej

CZĘŚĆ GRAFICZNA PROGRAMU

il. 1 GMINA WŁADYSŁAWOWO – rozmieszczenie w terenie zabytków o najwyższym znaczeniu dla gminy (na podstawie systemu informacji przestrzennej Gminy Władysławowo [www: mwladyslawowo.e-mapa.net](http://www.mwladyslawowo.e-mapa.net))

il. 2-24

ZESPÓŁ LATARNI MORSKIEJ „ROZEWIE”		ROZEWIE
Rejestr Zabytków Woj. Pomorskiego: nr 574 GEZ 64-86/2018	1821	ZESPÓŁ LATARNI MORSKIEJ „ROZEWIE” w składzie: A. kompleks zabudowań związanych z latarnią morską Rozewie I; B. kompleks zabudowań związanych z latarnią morską Rozewie II; C. zieleni komponowana związana z zespołem latarni morskiej Rozewie
	 <p>DOM LATARNIKA w zespole latarni morskiej ROZEWIE I</p>	
	 <p>WIELORODZINNY DOM DLA RODZIN LATARNIKÓW w zespole latarni morskiej ROZEWIE I</p>	
	 <p>SYGNALIZATORNIA AKUSTYCZNA tzw. SYRENOWNIA w zespole latarni morskiej ROZEWIE I</p>	
	 <p>MASZYNOWNIA w zespole latarni morskiej ROZEWIE I</p>	
		 <p>PIEKARNIA z piecem chlebowym i wędzarnią w zespole latarni morskiej ROZEWIE I</p>

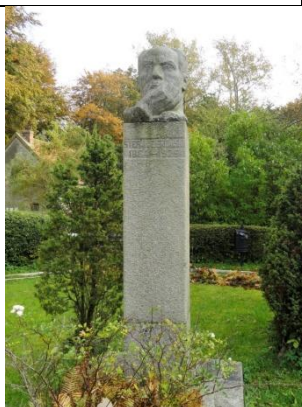
BUDYNEK GOSPODARZY przy domu dla rodzin latarników w zespole latarni morskiej ROZEWIE I

STODOŁA w zespole latarni morskiej ROZEWIE I

OBELISK upamiętniający 10.02.1920 w zespole latarni morskiej ROZEWIE I

OBELISK z popiersiem STEFANA ŻEROMSKIEGO w zespole latarni

BUDYNEK MIESZKALNY z aneksem gospodarczym w zespole latarni morskiej ROZEWIE I

KOMIN MASZYNOWNI w zespole latarni morskiej ROZEWIE I

LATARNIA MORSKA ROZEWIE II wraz z budynkiem administracyjno-mieszkalnym

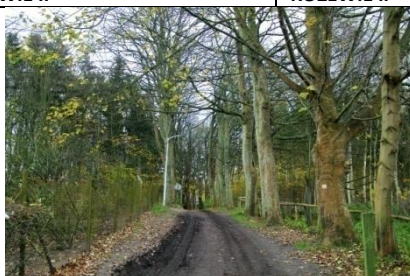
STODOŁA w zespole latarni morskiej ROZEWIE II

BUDYNEK INWENTARSKI w zespole latarni morskiej ROZEWIE II

ALEJE LIPOWE w zespole latarni morskiej ROZEWIE I

ALEJA LIPOWA wzdłuż ścieżki pomiędzy latarniami I i II

w zespole latarni morskiej ROZEWIE II: ALEJA LIPOWA i SZPALER KASZTANOWCÓW

DOM w zespole latarni morskiej ROZEWIE

BUDYNEK GOSPODARCZY w zespole latarni morskiej ROZEWIE

BUDYNEK MIESZKALNY w zespole latarni morskiej ROZEWIE

il. 25

WILLA gen. J. Hallera HALLERÓWKA		WŁADYSŁAWOWO Ul. Morska 6
Rejestr Zabytków Woj. Pomorskiego: nr 885 GEZ 106/2018	1922 r.	Józef Haller został właścicielem terenu 15.11.1920 (wpis do rejestru: 10.04.1921). Budynek wzniesiono wg projektu inż. Jana Pilara ze Starogardu

Il. 26

WILLA adiutanta gen. J. Hallera HALLERÓWKA		WŁADYSŁAWOWO Ul. Ks. Merkleina 1
Rejestr Zabytków Woj. Pomorskiego: nr 886 GEZ 107/2018	1922 r.	pierwszy właściciel: adiutant gen. J. Hallera - Jan Dworzański; konstrukcja więźby dachowej – wieszarowa, jednowieszakowa

II. 27

KOŚCIÓŁ pw. Wniebowzięcia NMP		WŁADYSŁAWOWO Al. Żeromskiego 32
Rejestr Zabytków Woj. Pomorskiego: nr 1108 GEZ 91/2018	nawa: 1956 r. prezbiterium: 1932-36 wieża: 1996-97	prezbiterium: inicjator – ks. Kazimierz Merklein; projekt: prof. PW Lisiecki; nawa: inicjator – ks. Alojzy Piłat TCH, projekt arch. inż. Szczepan Baum i Andrzej Kulesza; wieża: proj. inż. arch. Szczepan Baum i inż. Antoni Gronka

II. 28

KOŚCIÓŁ pw. Antoniego Padewskiego		KARWIA Ul. Kolorowa 2
GEZ 48/2018		
lata 1948-50 1979 – dobudowa chóru i wieży		
inicjator – ks. Kazimierz Szyndler proboszcz par. w Strzelnie; nadzór budowlany: Augustyn Lange		

il. 29

DOM RYBAKA ob. Urząd Miejski		WŁADYSŁAWOWO Ul. Gen. J. Hallera 19
GEZ 103/2018	lata 1953-57	d. obiekt socjalny Przedsiębiorstwa Połowów i Usług Rybackich „Szkuner”; inicjator budowy: minister żeglugi inż. Mieczysław Popiel
		

il. 30

KAPITANAT PORTU		WŁADYSŁAWOWO Ul. Hryniewieckiego 2
GEZ 104/2018	lata 1936-38	architektura w stylu modernistycznym
		

II. 31

URZĄD CELNY		WŁADYSŁAWOWO Ul. Hryniewieckiego 3
GEZ 105/2018	lata 1936-38	architektura w stylu modernistycznym
		

II. 32

DWORZEC KOLEJOWY		WŁADYSŁAWOWO Ul. Towarowa
GEZ 142/2018	lata 1927-29	architektura w tzw. stylu polskim
		

il. 33-48

DOM POMORSKI		GMINA WŁADYSŁAWOWO
GEZ: 3, 1, 10, 11, 12, 13, 14, 43, 47, 51, 61, 58, 87, 89, 141, 133/2018	3 ćw. XIX w. – 1 ćw. XX w.	potencjał szlaku kulturowego pomorskiej architektury regionalnej

CHAŁUPY, po 1924 r., budowniczy Ignacy Konkeli

CHAŁUPY, 1924 r., budowniczy Ignacy Konkeli

CHŁAPOWO

CHŁAPOWO

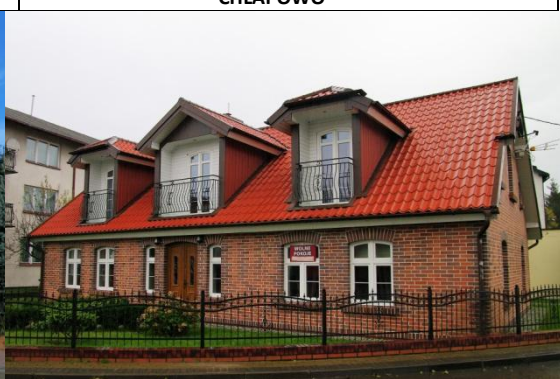
CHŁAPOWO

CHŁAPOWO

CHŁAPOWO

KARWIA

KARWIA

KARWIA

OSTROWO

OSTROWO

TUPADŁY

TUPADŁY

WŁADYSŁAWOWO

WŁADYSŁAWOWO

II. 49-56

BUDYNEK GOSPODARSKI w siedlisku gburskim		GMINA WŁADYSŁAWOWO
GEZ: 14, 63, 59, 96, 129/2018	3 ćw. XIX w. – 1 ćw. XX w.	potencjał szlaku kulturowego pomorskiej architektury regionalnej

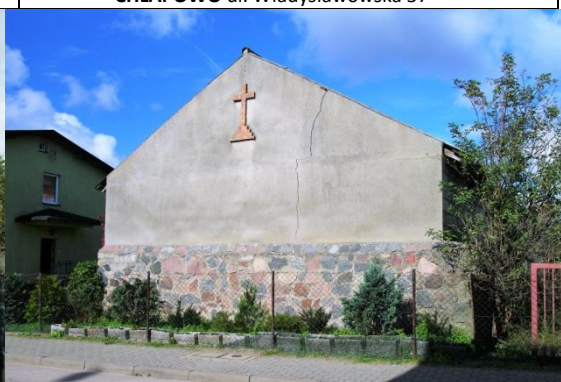
CHŁAPOWO ul. Władysławowska 57

CHŁAPOWO ul. Władysławowska 57

OSTROWO ul. Zabytkowa 35

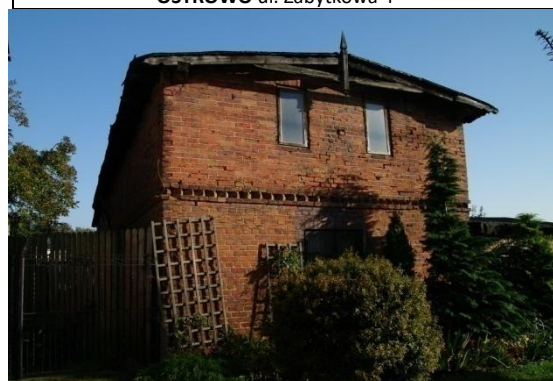
OSTROWO ul. Zabytkowa 35

OSTROWO ul. Zabytkowa 4

WŁADYSŁAWOWO ul. Bohaterów Kaszubskich 224

WŁADYSŁAWOWO ul. Starowiejska 9

WŁADYSŁAWOWO ul. Starowiejska 9

il. 57-59

DOM POMORSKI		CHŁAPOWO ul. Władysławowska 30
GEZ 9/2018	XIX/XX w.	pomorska regionalna architektura ceglana

il. 60-61

BUDYNEK GOSPODARSKI w siedlisku gburskim		CHŁAPOWO ul. Władysławowska 57
GEZ 14/2018	3 ćw. XIX w.	pomorska regionalna architektura kamienno-ceglana

il. 62-67

DOMY RYBACKIE		GMINA WŁADYSŁAWOWO
GEZ: 97, 99, 94, 121, 122/2018	3 ćw. XIX w. – 1 poł. XX w.	potencjał szlaku kulturowego pomorskiej architektury regionalnej
<p>WŁADYSŁAWOWO ul. Bohaterów Kaszubskich 23</p>		<p>WŁADYSŁAWOWO ul. Bohaterów Kaszubskich 23</p>
<p>WŁADYSŁAWOWO ul. Bohaterów Kaszubskich 39</p>		<p>WŁADYSŁAWOWO ul. Bohaterów Kaszubskich 11</p>
<p>WŁADYSŁAWOWO ul. Rybacka 10-12</p>		<p>WŁADYSŁAWOWO ul. Rybacka 14-16</p>

il. 68-83

PENSJONATY I DOMY WZASOWE		GMINA WŁADYSŁAWOWO
GEZ: 19, 20, 21, 23, 22, 26, 24, 25, 27, 30, 31, 50, 60, 108, 123, 109/2018	lata 20-30. XX w.	rozwój turystyki nadmorskiej w odrodzonej Rzeczypospolitej

JASTRZĘBIA GÓRA ul. Bałtycka 17

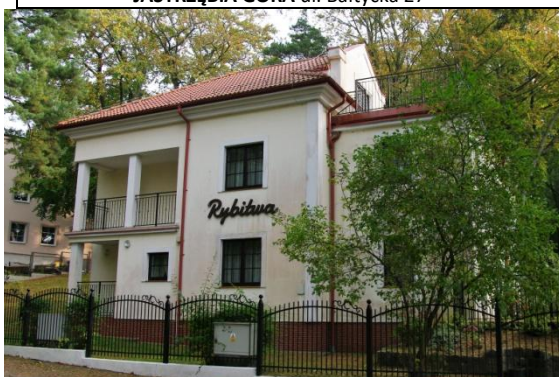
JASTRZĘBIA GÓRA ul. Bałtycka 24

JASTRZĘBIA GÓRA ul. Bałtycka 27

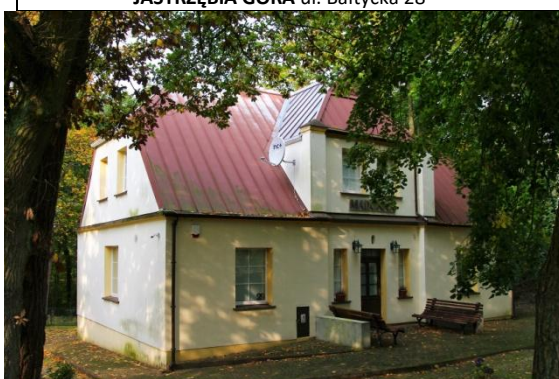
JASTRZĘBIA GÓRA ul. Bałtycka 28

JASTRZĘBIA GÓRA ul. Bałtycka 28

JASTRZĘBIA GÓRA ul. Bałtycka 32

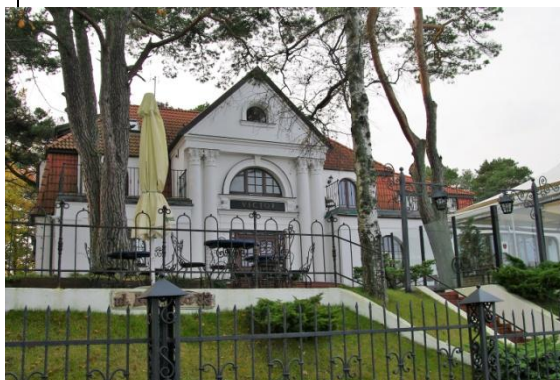

JASTRZĘBIA GÓRA ul. Bałtycka 29

JASTRZĘBIA GÓRA ul. Bałtycka 30

JASTRZĘBIA GÓRA ul. Bałtycka 33

JASTRZĘBIA GÓRA ul. Klonowa 5

JASTRZĘBIA GÓRA ul. Klonowa 7

KARWIA ul. Wojska Polskiego 2

OSTROWO ul. Zabytkowa 5

WŁADYSŁAWOWO ul. Męczenników Wielkiej Wsi 5

WŁADYSŁAWOWO ul. Rybacka 15

WŁADYSŁAWOWO ul. Męczenników Wielkiej Wsi 13

il. 84-88

SZKOŁY i budynki gospodarcze w zespole szkolnym		GMINA WŁADYSŁAWOWO
GEZ: 52, 53, 90, 118, 119/2018	1 poł. XX w.	potencjał szlaku kulturowego pomorskiej architektury ceglanej

KARWIA

TUPADŁY

WŁADYSŁAWOWO

II. 89

dwie HALE PORTOWE na terenie portu rybackiego		WŁADYSŁAWOWO
GEZ 120/2018	1932-36	potencjał szlaku kulturowego pomorskiej architektury ceglanej architektury 20. lécia międzywojennego, infrastruktury portowej

il. 90

WIEŻA CIŚNIEŃ		WŁADYSŁAWOWO
GEZ 143/2018	lata 20/30. XX w.	potencjał szlaku kulturowego pomorskich zabytków hydrotechniki

